

5. ALGUNES BONES PRÀCTIQUES D'ENTITATS I SERVEIS A L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

"L'educació ho és tot. És com l'aire que respirem".

Pepita Casanellas i Escofet (MESTRA)

5.1. ASSOCIACIÓ CULTURA TRETZE. VETLLANT PER L'ACOLLIDA DE PERSONES MIGRADES DES DEL 1989

*Perquè junts, la nova ciutadania,
la població autòctona i les institucions,
puguem treballar en la construcció d'una societat
més justa i cohesionada.*

CONTEXT

Primer durant els anys cinquanta, seixanta i setanta, amb la migració de persones d'arreu d'Espanya, després durant els anys noranta i dos mil amb l'inici de l'arribada de persones provinents d'Amèrica del Sud, Àfrica i Àsia, i durant els últims anys en què s'han incrementat aquestes darreres migracions, l'Hospitalet del Llobregat s'ha caracteritzat per ser una ciutat acollidora. No en va tenim una escultura a la part de baix de la Rambla de Just Oliveres.

A data de 2020, a l'Hospitalet de Llobregat teníem una població de 269.382 habitants, dels quals 61.348 són persones migrades, la qual cosa suposa quasi un 23 % de la població. Des de l'any 2014, el saldo migratori de migracions externes de l'Hospitalet ha mantingut una tendència ascendent després d'haver estat quasi una dècada disminuint, i a finals del 2019 es trobava en +7.650 habitants. Aquestes dades són part de l'explicació de per què des del 2015 el municipi està vivint un creixement exponencial de la població i ja supera el pic que va viure el 2010 amb 258.642, creixement que no sembla que s'hagi d'estancar.¹

1. Idescat i Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat.

Davant d'aquestes dades, es fa evident que la població migrada té un important pes en el nostre municipi. El terme "acollida" significa rebre i admetre alguna cosa, en aquest cas persones, però també té una connotació d'acceptació. Per poder fer una bona acollida de tota la gent nouvinguda, és important i necessari fer una bona inclusió d'aquestes persones que arriben a la ciutat i passen a ser-ne ciutadans. Però acollir no només implica rebre les persones a la ciutat i mostrar quins són els seus drets i deures, sinó que també es tracta d'oferir noves oportunitats i nous camins que els permetin assegurar el seu benestar futur, tant a nivell social com cultural. I és aquí on entren en joc entitats com l'Associació Cultura Tretze, que des de fa més de 30 anys ha treballat per acollir, orientar i capacitar la població nouvinguda i en situació de vulnerabilitat social, per tal que aquestes persones puguin desenvolupar-se i promocionar-se socialment al municipi al qual han arribat.

VISIÓ DE L'ASSOCIACIÓ CULTURA TRETZE

El nostre treball parteix de la idea de reconsiderar el concepte de ciutadania, i a partir d'aquí redissenyar i obrir noves possibilitats d'intervenció social en el territori, treballant l'apoderament i la par-

Participants d'un curs de Llengua

ticipació de les persones com a elements clau de la transformació social, la integració i la inclusió social i laboral. Es tracta de considerar l'àmbit de la ciutadania com a procés, incorporant elements que millorin la convivència i la participació del conjunt de la població, perquè junts, la nova ciutadania, la població autòctona i les institucions, puguem treballar en la construcció d'una societat més justa i cohesionada.

DESCRIPCIÓ DE PROJECTES I ATENCIONS QUE ES REALITZEN

Dins dels projectes destinats a l'acollida i la inclusió de persones nouvingudes, actualment estem portant a terme els següents:

PROJECTES	
Cursos de llengües per a adults	Castellà, català i alfabetització. Classes pràctiques i teòriques on es treballen coneixements bàsics i eines lingüístiques que afavoreixen la comunicació.
Taller de suport a l'estudi (TSE)	Aula d'acollida en horari extraescolar, on es reforça l'aprenentatge de la llengua i el coneixement de la societat d'acollida a infants i joves que fa menys d'un any que són a Catalunya.

126) Ben(nou)vingut. BONES PRÀCTIQUES D'ACOLLIDA A L'HOSPITALET

Català Joves	Espai de tardes destinat a la socialització de joves nouvinguts amb qui es realitzen activitats tant de coneixement de la llengua catalana com de l'entorn, així com diverses activitats pensades per a ells/es.
Aula d'Estiu	Curs intensiu de català que es realitza durant el mes de juliol adreçat a infants i joves acabats d'arribar. Orientat sobretot a aquells que pel fet d'arribar els últims mesos del curs escolar no han estat escolaritzats, i ho faran al curs següent.

ATENCIIONS	
Accions d'atenció individual	Primera entrevista d'acollida per recollir la demanda d'informació, orientació o formació de la persona que fa menys d'un any que és a Catalunya, on s'elabora el perfil social i un pla d'actuació amb els recursos més adients segons les seves necessitats i potencialitats. La persona participa en l'elaboració del pla d'actuació valorant, segons les seves preferències, si el recurs que se li ofereix s'adequa a les seves expectatives.
Accions d'atenció grupal	Sessions de coneixement de l'entorn

	a través de xerrades, sortides a llocs d'interès, visites guiades a equipaments i recursos de la ciutat que s'organitzen a partir dels propis interessos del grup i de les demandes recollides en l'atenció individual.
Mirada de Dona	Acció d'atenció psicosocial que es realitza en sessions grupals d'apoderament i foment de la participació de les dones en el teixit social i familiar. Treballem un conjunt d'habilitats socials i competències emocionals que facilitin aquest procés de desenvolupament personal.

EL DIA A DIA A L'ASSOCIACIÓ CULTURA TRETZE

En el dia a dia de l'Associació Cultura Tretze, són molts els casos que atenem des del vessant de l'acollida de la nova ciutadania. En tots els projectes que realitzem, aquesta acollida és portada a terme d'una manera o una altra, depenent de cada persona i cada cas, però sempre seguint uns principis comuns. Un d'aquests principis és que, en el procés d'acollida que portem a terme, sempre vetllem pel respecte de la persona i la situació que li ha provocat el procés de migració, i en cap cas s'han de jutjar les raons que l'han fet emprendre aquest procés ni com ha estat la seva arribada. Únicament es treballarà per poder acompanyar, guiar i assessorar la persona en el seu procés de regularització i inclusió en la nova societat que l'acull.

També és important fer un treball constant i adaptant-se al ritme d'adquisició dels continguts socials i culturals de les persones ateses. No sempre s'avança com un espera ni amb la rapidesa que es vol-

Sortida a la platja de Castelldefels de l'Aula d'Estiu

dria, i cal articular bé el nivell de l'usuari amb els continguts que es transmeten. S'ha de ser pacient i confiar en l'esdevenir de la persona, i no donar casos per perduts ni renunciar a l'esforç mutu.

De vegades, la implicació anirà més enllà d'oferir cursos de català i castellà, cursos d'alfabetització i tallers amb joves nouvinguts. Dins la nostra funció acollidora, hi ha altres tasques que estan implícites, com ara l'assessorament legal, l'orientació laboral, ser referents en cas de dubtes o malestar anímic, entre d'altres. Mostrar empatia i fer una escolta activa de les problemàtiques que ens expliquen aquestes persones és clau perquè visquin un bon procés d'acollida. De la mateixa manera, un cop ha acabat el procés amb l'entitat, són moltes les persones que ens continuen considerant com un lloc de referència per fer gestions o demanar ajuda per a algun àmbit en el qual no estan segurs que se'n puguin sortir sols.

Queda molta feina per fer, i cal estar reinventant-se i readaptant-se contínuament a la realitat social en què vivim per poder donar una resposta adequada a totes les persones que arriben d'altres països a la nostra ciutat. Les persones que acollim avui seran les generacions del demà.

Sadrak Rius Ripollès
Educador de l'Associació Cultura Tretze

5.2. CARTOGRAFIA DE CONEIXEMENTS DE L'EDUCACIÓ ETNO-CÈNTRICA A COMUNITATS EDUCATIVES INTERCULTURALS

Fomentar el coneixement i el reconeixement entre la comunitat dominicana, així com la seva participació activa en la detecció de necessitat de demandes per l'abordatge intercultural del sector educatiu.

El projecte **"Cartografia de coneixements. De l'educació etno-cèntrica a comunitats educatives interculturals"** és una iniciativa que es va desenvolupar el curs 2018/2019 al barri de Collblanc - la Torrassa des del projecte d'Intervenció Comunitària Intercultural (ICI), impulsat per l'Associació Educativa Itaca, en col·laboració amb el Centre d'Estudis Africans i Interculturals (CEAi).

L'objectiu va ser promoure una educació intercultural al barri de Collblanc - la Torrassa a partir de la construcció d'espais de trobada basats en la interacció positiva i l'intercanvi de pràctiques i coneixements entre la comunitat migrada dominicana (infants, joves i famílies), els agents de mediació i professionals relacionats amb la comunitat educativa del territori.

Sessió de treball amb mares i pares

Es van impulsar un conjunt d'accions estructurades en quatre línies de treball simultànies. Per una banda, es va dur a terme un procés de recerca a partir de focus grups i tallers sobre diversitats identitàries, a través dels quals es va **fomentar el coneixement i el reconeixement entre la comunitat dominicana, així com la seva participació activa en la detecció de necessitats i demandes per a l'abordatge intercultural del sector educatiu**. Per altra banda, amb l'objectiu de capacitar els professionals i generar espais d'interacció positiva, es van realitzar tallers d'intervenció intercultural i espais de trobada entre la comunitat educativa i la dominicana.

A partir dels processos anteriors i el coneixement generat entre ells, es va elaborar una guia com a material didàctic que recollia tant les visions de les comunitats migrades com els diàlegs entre la comunitat i els professionals de l'educació. Aquest material es va socialitzar i distribuir a la comunitat mitjançant plataformes virtuals per facilitar l'accés i la consulta. Finalment, es va procedir a l'avaluació del projecte amb les persones participants sobre l'impacte que havia tingut el projecte i propostes de millora.

Berenar amb famílies

El projecte va enriquir significativament l'acció del procés comunitari al territori, la voluntat del qual és contribuir a la millora de la convivència i la cohesió social. A partir d'accedir als sabers i experteses de la mateixa comunitat dominicana, es va promoure una figura referent de la comunitat que, a través de la seva sensibilitat i reconeixement del territori, va fer possibles noves oportunitats i la construcció de noves propostes davant de noves dificultats.

Des de 2014, l'equip comunitari de l'Associació Educativa Itaca ha desenvolupat diferents accions en col·laboració amb la comunitat educativa, donant suport i impuls a espais de participació que permetessin dissenyar respostes col·lectives de les necessitats i, alhora, transformar les relacions entre els i les protagonistes.

Felipe Campos Rubio
Director General
Associació Educativa Itaca

5.3. DE QUINA FORMA L'EQUIP LIC DÓNA SUPORT ALS CENTRES EN L'ACOLLIDA DE L'ALUMNAT NOUvingut?

*Per a tots els nens i les nenes, per a tots els joves,
l'educació comporta l'assoliment d'unes competències bàsiques
i és un procés de millora i transformació social.
Per a tots ells, doncs, visquin on visquin,
vinguin d'on vinguin, no només l'escola sinó també l'entorn
són un recurs essencial per a aquests objectius..*

A: **Assessora't!**

- A1.- A l'aula d'acollida: assessorament acadèmic i emocional als tutors d'AA: Agrupaments d'AA, dol migratori, tasca d'alfabetització si s'escau, proves inicials, proves d'avaluació d'AA. Recursos i materials personalitzats per a l'alumnat. Assessoraments en Plans Individualitzats. Metodologia en l'aprenentatge de segones llengües, casos particulars d'alumnes...
- A2.- Al i CLIC del centre: figura del CLIC al centre, projecte anual del CLIC de centre...
- A3.- A l'aula ordinària (pas de l'AA a l'A0): alumnes d'AA a l'A0, metodologia, estratègies d'agrupaments, etc. Orientació i assessorament dels centres sense dotació AA en l'atenció de l'alumnat nouvingut: SLS.

B: **Formem persones!**

- B1.- Formació: Formació Inicial de tutors novells, seminari de tutors i tutores de l'aula d'acollida i CLIC dels centres educatius.
- B2.- Formacions tipificades com ara les formacions en l'àmbit de la lectura (ILEC); de l'escriptura (ARAescric) i, en un futur pròxim, formació en oralitat (Tenim la Paraula).
- B3.- Formacions en interculturalitat, "mossos", formacions a demanda quan és possible, en llengua, Interculturalitat i cohesió social...
- B4.- Altres formacions a docents amb l'objectiu que els alumnes millorin els usos lingüístics de la llengua catalana són: Parlem de Lectures, Fem Ràdio i la Mostra de Teatre.

C: Acompanyem i Assessorom els equips directius!

- C1.- Trobades regulars. Temes: agrupaments, notes, excepcions, proves de competències, normativa i administració i gestió de centre en relació amb l'alumnat nouvingut (horaris, professorat i alumnat).
- C2.- Documentació: Pla d'Acollida, Pla de Convivència, Projecte lingüístic. També redacció d'acords de centre dels programes de Formació.
- C3.- Grups impulsors.
- C4.- Comissions lingüístiques.
- C5.- Comissions socioeducatives.

D: Ens coordinem amb altres organitzacions!

- D1: Consorci de Normalització lingüística: coordinació i sensibilització. Col·laboració entre les activitats organitzades (Tastets) i el centre educatiu. Col·laboració amb l'ofertament de les seves activitats al Seminari de Tutors i tutores de l'aula d'acollida.
- D2: Relació amb el servei Educatiu. (Exemple: assessorament col·laborador).
- D3: Altres col·laboracions o coordinacions.

E: Acompanyem i assessorom el nostre entorn! Pla Educatiu d'Entorn i Pla Educatiu 0-20.

*Si voleu construir un vaixell,
no empenyeu a gent per recollir fusta
i no els assigneu tasques i treballs,
sinó desperteu-los el desig del mar immens i infinit.*
Antoine de Saint- Exupéry

A: Assessora't!

En una de les zones de parla catalana és molt freqüent utilitzar aquest imperatiu: Assessora't, que significa que, davant d'una situació de neguit i d'indecisió, el que vols transmetre a l'altra persona amb aquest verb és "Atura't, escolta't i pensa!"

Aquests tres verbs comporten una reflexió personal que definiria amb exactitud la nostra feina LIC als centres educatius de l'Hospitalet.

Un cop definits els nostres trets més importants, no podem deixar de banda explicar-vos el nostre naixement. Tot ve relacionat amb els viatges d'un a un altre país que fem les persones, ja sigui per necessitats professionals, econòmiques o personals.

A Catalunya, amb l'arribada d'alumnat de diferents països al centres educatius, el Departament d'Educació va proposar diferents actuacions. Una d'elles va ser la creació del Pla per la Llengua i la Cohesió Social, amb l'objectiu de donar resposta a tot l'alumnat nouvingut.

És en aquest mateix marc que es va veure la necessitat de crear les aules d'acollida, més concretament, des del curs 2004-2005. Davant d'aquest context, es va introduir la figura del tutor de l'aula d'acollida i, a més a més, el CLIC del centre educatiu.

Aquí mateix és on entra en funcionament la nostra tasca, a partir de les tres inicials de les quals formem l'equip LIC: llengua, interculturalitat i cohesió social.

El nostre viatge iniciàtic d'assessorament a les aules d'acollida comença a principi de curs; quan acompanyem els tutors amb una for-

mació inicial i continuem guiant-los al llarg de tot l'any perquè l'aprenentatge de l'alumnat sigui el més personalitzat possible. D'una banda, els acompanyem des d'un vessant més acadèmic o curricular i, d'una altra, més emocional, per arribar a la meta final que és aconseguir l'èxit educatiu de tot l'alumnat d'origen estranger.

Pel que fa al nostre acompanyament acadèmic, el punt de trobada es dona amb els tutors a l'aula d'acollida. És una mesura addicional que els centres educatius han de tenir en compte. És oberta i flexible, per això requereix que l'aula es distribueixi horàriament i espacialment.

Per això aconsellem que l'horari de l'aula d'acollida no interfereixi en aquelles matèries que l'alumnat nouvingut pot compartir amb els companys de classe i que la durada de l'assistència vagi disminuint a mesura que avanci en els aprenentatges. Cal garantir un espai on l'alumnat interactuï amb la resta de l'alumnat del grup classe, per facilitar-li el procés de socialització. Cap alumne no ha de romandre totes les hores lectives a l'aula d'acollida. Una opció recomanable seria que hi estigués la meitat del seu horari lectiu. El pas de l'alumnat nouvingut a l'aula ordinària demana molta coordinació i una atenció educativa que incrementi progressivament els aprenentatges normalitzats, però amb prou suport per assegurar l'èxit escolar.

Pel caràcter obert de l'aula, els alumnes han de poder incorporar-s'hi en qualsevol moment del curs, i també s'ha de poder decidir la seva reincorporació a l'aula ordinària en el moment que es consideri més adient.

Per aquest motiu, reforcem el nostre assessorament acadèmic a partir de tres passos que quedarien reflectits amb el document Pla de Suport Individualitzat (personalització dels aprenentatges):

1. **Planificar:** Es tracta de recollir la informació i fer les previsions que permetin, més endavant, aplicar les ajudes que necessiten els alumnes que no dominen la llengua dels aprenentatges per accedir als continguts curriculars (Pla de suport Individualitzat). Observem el punt de partida del ni-

vell de competència comunicativa de l'alumne a partir dels descriptors segons els nivells del Marc Comú Europeu de Referència i també per veure l'escolarització prèvia a través de les proves inicials del Departament d'Educació.

2. **Acompanyar:** Propostes pràctiques sobre les estratègies docents i els suports que poden ajudar els alumnes nouvinguts i d'origen estranger a superar les barreres lingüístiques, a la comunicació i a la participació que poden dificultar l'adquisició dels aprenentatges.
3. **Avaluar:** A l'hora d'avaluar els aprenentatges, cal partir d'unes expectatives elevades per a tots els alumnes i d'una seqüenciació dels objectius d'aprenentatge amb fites a curt termini per a aquells que ho necessitin. És important que els docents planifiquin l'avaluació en el mateix moment en què es dissenya la resta de la programació didàctica. Intentem orientar els docents de les possibles dificultats que pot tenir l'alumnat nouvingut.

Per tant, els proporcionem suport i estratègies en les activitats de l'avaluació, com per exemple: practicar amb anterioritat activitats similars a les que hauran de resoldre durant l'avaluació, simplificar l'enunciat de les activitats o proves d'avaluació, presentar clarament als alumnes els criteris d'avaluació que es faran servir, rebaixar la quantitat de text que els alumnes han de produir autònomament i, finalment, valorar el que l'alumne vol expressar o la informació que exposa i no la correcció lingüística.

Finalment, acabariem el nostre viatge amb l'acompanyament emocional, una de les parts més importants de l'aprenentatge de l'alumnat i del docent.

El viatge de qualsevol alumne del seu país a Catalunya comporta un procés migratori complex i per això convé fer un acompanyament emocional pel que representa de pèrdua d'una banda i d'incertesa i esperança de l'altra; tot això va associat a un procés de dol dinàmic, que evolucionarà de diferent manera segons la persona, el que

deixa enrere, el que troba al lloc on arriba i l'acolliment de què és objecte. El dol migratori té components i manifestacions cognitius, emocionals, físics, conductuals i relacionals. És extremadament complex perquè genera sentiments d'ambivalència entre el que s'ha perdut i el que es troba, transgeneracional perquè també el viu la família i recurrent cada cop que entra en contacte amb el país d'origen. Els diferents tipus de dol són per la separació de la família i amics, per la llengua materna, per la cultura, per la terra i el grup ètnic d'origen.

Davant d'aquesta situació, les nostres accions, coordinades amb el tutor de l'aula d'acollida i el CLIC del centre, són:

- Afavorir el procés d'arrelament al nou entorn donant a conèixer a l'alumnat i les famílies les entitats de la zona.
- Impulsar l'aprenentatge del català com a llengua vehicular com a eina tant d'aprenentatge com de socialització.
- Facilitar l'aprenentatge de les llengües familiars d'origen, fora de l'horari escolar, i fer extensiva la proposta de classes a tot l'alumnat. Més concretament, hi ha el programa LACM (Llengua àrab i cultura marroquina) que ve impulsat pel Ministerio de Educación i el Departament d'Educació amb l'objectiu de donar a conèixer la llengua àrab i la cultura marroquina a tot l'alumnat.
- Impulsar la interculturalitat com un element transversal en totes les àrees.
- Visualitzar les cultures existents a l'aula.

B: Formem persones!

Els assessors LIC som els encarregats de realitzar una sèrie de formacions tant a nivell docent com a nivell de centre. Les formacions que es duen a terme estan relacionades amb les nostres inicials LIC. En primer lloc, hi ha la formació inicial, que es fa als tutors novells, i el seminari de tutors de l'aula d'acollida i CLIC dels centres educatius. En segon lloc, les formacions tipificades pel Departament d'Educació i, per últim, altres formacions que es fan als docents amb l'objectiu de millorar els usos lingüístics dels alumnes en llengua catalana.

La formació inicial de tutors novells va destinada a tots aquells docents que comencen l'aula d'acollida per primera vegada i CLIC de centre. És un curs que proporciona recursos i orientacions per a l'acollida emocional de l'alumnat nouvingut i de les seves famílies. L'objectiu és que es puguin incorporar a la pràctica docent estratègies i recursos per afavorir aquesta acollida, així com proporcionar orientacions per planificar els aprenentatges i l'avaluació dels alumnes nouvinguts.

Dins del marc de la formació que es realitza per als docents de l'aula d'acollida, trobem també el Seminari de tutors de l'aula d'acollida i CLIC dels centres educatiu. El seminari és un lloc de trobada de tots els CLIC i tutors de l'aula d'acollida, amb la finalitat de consolidar les funcions que tenen al centre i de presentar recursos, suports i activitats pràctiques per a l'atenció de la diversitat que els permetrà millorar la transferència al centre de la seva tasca.

Un gruix important de les accions formatives que fan els LIC estan vinculades a la millora de la competència lingüística i impulsades pel Departament d'Educació. Aquestes formacions es poden oferir tant a centre com a una zona concreta del territori. Podem agrupar aquestes accions formatives en quatre grans blocs: la dimensió de la comunicació oral, la dimensió de la comprensió lectora, la dimensió de l'expressió escrita i la dimensió literària.

Les formacions agrupades dins de la dimensió de la comunicació oral (Tenim la Paraula) són diferents formacions tipificades que van encaminades a dotar els docents de les eines necessàries per poder treballar l'oralitat amb els alumnes i que a poc a poc s'estan implementant al territori. Per fer-ho, es plantegen diversos objectius com poden ser: conèixer les principals funcions comunicatives de la llengua i compartir el tractament de la llengua; presentar material didàctic basat en la metodologia dels jocs de rol i analitzar la seva aplicació a l'aula; redescobrir els àlbums il·lustrats com a recurs per a l'aprenentatge d'una llengua; conèixer les principals formes de la literatura oral i la seva aplicació a l'aula o proporcionar estratègies per fer entenedores i interessants les explicacions orals, entre d'altres.

Pel que fa a les accions formatives per treballar la dimensió de la comprensió lectora, podem trobar diferents formacions que provenen del programa Pla d'Impuls a la Lectura. Algunes d'elles van encaminades a l'aprenentatge inicial de la lectura i pretenen mostrar als docents les diferents activitats de lectura que es poden fer, tant si es tracta de classes col·lectives de lectura com d'activitats pensades per dur a terme amb una lectura autònoma; l'ensenyament del procés lector i de les estratègies de comprensió lectora i, finalment, la consciència fonològica i la fluïdesa lectora. Altres formacions van encaminades a treballar les habilitats de descodificació que ens permeten accedir a la comprensió d'un text, la precisió, la velocitat i la prosòdia. Són les formacions que porten el nom de fluïdesa lectora i n'hi ha tant per a primària com per a secundària. Hi ha formacions que volen ensenyar als docents a desenvolupar l'hàbit lector en els alumnes. Gràcies a aquest tipus de formació, aprendran a dedicar un temps a la lectura i un altre temps per parlar de la lectura. Són les formacions que porten per títol "el temps de lectura". Finalment, trobem les formacions d'estratègies de lectura tant de primària com de secundària, que plantegen els següents objectius: compartir un model d'ensenyament que es basa en el comportament d'un lector expert; ensenyar explícitament les estratègies de lectura i aplicar la seqüència didàctica en els tallers de lectura.

Pel que fa a les formacions que pretenen treballar l'àmbit de l'expressió escrita, trobem formacions de diferent tipologia que provenen del programa ARA ESCRIC. Per una banda, trobem un assessorament sobre els 10 aspectes clau per a la reflexió i la revisió de la didàctica de l'escriptura en un centre educatiu que pretén compartir els significats dels deu punts del decàleg i conèixer les orientacions didàctiques. Per una altra banda, trobem formacions que pretenen fer reflexionar sobre la didàctica de l'escriptura: elaborar un pla de treball de centre que permeti la millora de la competència escrita de l'alumnat; activitats pràctiques d'expressió escrita; reflexionar i discutir sobre els aspectes implicats en l'escriptura en les matèries dels àmbits no lingüístics i presentar estratègies i tècniques als docents per tal d'estimular l'escriptura creativa amb activitats de desbloqueig o amb activitats d'imitació i transformació de models i tècniques literàries.

A més, els assessors LIC col·laboren estretament amb entitats de l'Hospitalet de Llobregat que proposen als docents un altre tipus d'activitats per millorar els usos lingüístics de la llengua catalana. Aquestes entitats són: el centre cultural Torre Barrina, on els centres poden participar en el programa Fem Ràdio. Els centres que hi participen graven un programa o espot publicitari; L'EMMCA que porta a terme la Mostra de Teatre de la ciutat i on els centres participants treballen tot el curs per portar a l'escenari una petita obra de teatre. Per últim, el programa Parlem de Lectures, en què els assessors LIC donen suport als centres participants per poder dur a terme aquesta activitat per reforçar l'hàbit lector i el gust per la lectura. Alumnes de 4rt d'ESO ofereixen aquest servei als alumnes de 3r d'EP.

Els assessors LIC també, sota demanda dels centres i sempre que sigui possible, poden fer formacions sobre llengua, interculturalitat i cohesió social, ja sigui amb entitats de la ciutat o bé amb la col·laboració dels Mossos d'Esquadra.

C: Acompanyem i Assesorem els equips directius!

Pel que fa a la tasca d'acompanyament i assessorament als centres, especialment als equips directius, encara que les nostres accions van dirigides a tot l'alumnat, l'impacte de qualsevol acció incideix directament o indirectament en l'alumnat nouvingut del centre.

L'assessorament als centres es vehicula a través de diferents situacions d'acompanyament, que van des de coordinacions amb equips directius a comissions socioeducatives, on participen professionals de diferents àmbits.

En relació amb l'**assessorament als centres educatius**, se centra principalment en la gestió de la diversitat lingüística de l'alumnat en el marc curricular i en la col·laboració en l'organització, seguiment i coherència metodològica en el marc lingüístic, així com en què aquests s'ajustin als objectius pedagògics fixats i a la normativa vigent. Aquestes trobades regulars, ja sigui amb els equips directius, ja sigui amb coordinadors i claustrals, es desenvolupen en

un clima de confiança i acompanyament que afavoreix una relació oberta i assertiva.

Aquesta relació estreta entre els centres i l'equip LIC ens obre la porta a la col·laboració i assessorament de l'elaboració i actualització de documentació de centre, com el Projecte Lingüístic Plurilingüe, el Pla d'Acollida i el Projecte de Convivència.

Un altre format d'assessorament són **els grups impulsors**, com a equip humà que impulsa i guia el desenvolupament d'un projecte en el centre, i que acompanya, motiva i encoratja totes les persones implicades en el procés, esdevenint motor de transformació i canvi en un centre. La nostra tasca vol potenciar la presència de grups impulsors, com a estratègia organitzativa de centre centrada en el lideratge distribuït, per promoure canvis sistèmics que impliquin l'equip docent i reforcin la participació des del treball col·laboratiu del professorat.

Seguint amb l'assessorament als centres, la nostra col·laboració en les **comissions lingüístiques** del centre és clau per a la sensibilització, promoció, consolidació i ús de la llengua catalana com a eix d'un projecte plurilingüe, així com per donar suport al professorat en tot el procés d'ensenyament aprenentatge de la llengua al llarg de les diferents etapes (educació infantil, primària, secundària i adults), de manera integrada amb els continguts curriculars, utilitzant metodologies inclusives per aconseguir l'èxit educatiu de tot l'alumnat.

Per últim, les **comissions socioeducatives** dels centres educatius tenen per objectiu general reduir i/o prevenir els possibles factors de risc en els infants i els adolescents escolaritzats, mitjançant el treball conjunt dels diferents serveis que incideixen tant en els menors com en les seves famílies, per garantir llur desenvolupament integral. La clau de les comissions socioeducatives és el treball en xarxa dels professionals que participen en el centre, així com el treball sistemàtic de col·laboració i complementació entre els recursos locals d'un àmbit territorial. Més que la coordinació, com a intercanvi d'informació, es tracta d'una articulació comunitària: una col·laboració estable i sistemàtica; per evitar duplicitats, la competència entre recursos, la descoordinació i el foment del treball en conjunt.

D: Ens coordinem amb altres organitzacions!

A fi de donar un bon servei des de l'equip LIC, la coordinació amb altres agents, entitats i institucions és part de la nostra tasca. Pensem que col·laborar de manera efectiva amb altres professionals que presten els seus serveis als docents i a les famílies de la ciutat millora les nostres actuacions i enriqueix la nostra feina en benefici dels alumnes del municipi.

En concret, des de l'àmbit de llengua, amb el Consorci de Normalització lingüística treballem per oferir millor i més complet assessorament i formació en llengua als centres. L'objectiu és clar, entre tots volem fomentar, ampliar i millorar les actituds i els usos sobre la llengua catalana a la comunitat educativa de L'H. Ens reunim i coordinem amb accions concretes dirigides al professorat, famílies, alumnat i altres membres del centre. Pensem que aquesta feina conjunta d'intercanvi d'impressions i reflexions sobre la situació de la llengua catalana en els centres educatius del municipi és útil, es tradueix en accions de formació i assessorament als centres i millora el servei dels dos equips.

Al Servei Educatiu de l'Hospitalet, treballen diversos professionals que donen servei als centres, als alumnes i a les famílies del territori. L'equip LIC es coordina amb els diferents professionals a fi d'aportar l'expertesa i coneixement propi de la seva especialitat.

Algunes de les accions que portem a terme amb els altres equips del Servei Educatiu són:

- Participació en els plenaris del SE.
- Participació en les comissions tècniques amb la direcció de l'EAP, la direcció del Centre de Recursos i el referent de l'equip LIC.
- Participació en la Comissió del Pla de Formació de Zona.
- Participació en el curs de formació d'Assessorament Col·laboratiu.
- Reunions puntuals bé amb el referent EAP d'un centre, o amb el referent del CRP i el referent LIC del centre que assessorem.
- Reunions puntuals amb altres professionals del SE com ara els del CREDA si hi ha un cas d'alumnat amb pèrdua auditiva en el centre que assessorem, amb la fisioterapeuta o amb la treballadora social si s'escau.
- Coordinació entre el Centre de Recursos i l'equip LIC a fi de gestionar les formacions que impartim.

Cada any rebem demandes per col·laborar en diferents jornades, actes, projectes, etc. Atenem les demandes sempre que pensem que podem ser útils a la ciutat. Són diverses les entitats i organismes amb qui al llarg del temps i de forma puntual hem treballat amb col·laboració amb Guàrdia Urbana de L'H, Mossos d'Esquadra, Enciclopèdia Catalana, etc.

En definitiva, la coordinació amb els diversos agents externs dels centres des de l'equip LIC es basa en aportar la nostra sensibilitat, experiència i formació en els tres conceptes que ens defineixen: Llengua (**L**), Interculturalitat (**I**) i Cohesió Social (**C**).

E: Acompanyem i assessorem el nostre entorn!

Pla Educatiu d'Entorn i Pla Educatiu 0-20.

El Servei d'Educació de l'Ajuntament de l'Hospitalet i l'equip d'assessors LIC del municipi s'ocupen, de forma corresponsable, del Pla

Educatiu d'Entorn de la ciutat. Els assessors participen del disseny, de la planificació, de la implementació, del seguiment i de la valoració de les actuacions d'aquest pla. Aquest projecte, impulsat als barris de la zona nord i al barri de Gornal de l'Hospitalet des del curs 2005-06, és una proposta de cooperació educativa entre les diferents administracions i institucions, i es basa en el convenciment que l'èxit educatiu i la cohesió social exigeixen la implicació i la cerca d'estratègies per part de tota la comunitat educativa, i per part dels agents i dels recursos de l'entorn. Posteriorment, el Pla es va estendre a la zona de Bellvitge, i el curs 2015-16 es va ampliar a la zona de Santa Eulàlia.

Per a tots els infants i joves, l'educació comporta l'assoliment d'unes competències bàsiques i és un procés de millora i transformació social. Per a tots ells, doncs, visquin on visquin, vinguin d'on vinguin, no només l'escola sinó també l'entorn són un recurs essencial per a aquests objectius. Des d'aquesta perspectiva comunitària, per una banda, els plans educatius d'entorn permeten reduir desigualtats i generen situacions d'equitat. Faciliten, per altra banda, l'accés a altres àmbits educatius, formals i no formals, i la connexió de temps i d'espais formatius; són, en efecte, un complement a la família i al centre educatiu. Potencien, a més, gràcies al treball coordinat en xarxa, els recursos propis i específics del territori, i els generals del sistema. Augmenten també el vincle de l'alumnat amb els recursos educatius del seu entorn vital, amb un ús positiu, normalitzat i carregat d'aprenentatge. Ofereixen, finalment, als centres educatius un context favorable a la personalització de l'aprenentatge, amb itineraris educatius propis que puguin donar resposta a les necessitats i potencialitats del conjunt de l'alumnat.

Els plans educatius d'entorn s'han definit com una iniciativa oberta i de cooperació educativa, com un instrument de resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives d'infants i joves, coordinant i dinamitzant l'acció educativa d'una zona més enllà de l'àmbit escolar, i en la qual intervenen les diverses administracions públiques i els agents i les entitats de l'entorn. Des dels seus inicis han parat especial atenció a l'alumnat més vulnerable i a la igualtat d'oportunitats, amb una voluntat educativa, acollidora i inclusiva. Amb la missió d'afavorir l'èxit educatiu per a tot l'alumnat en les dimen-

sions personal, acadèmica, social i laboral, treballar per la convivència i la cohesió social i aconseguir una xarxa educativa de resposta global, integral i eficaç als diferents reptes educatius, el Pla Educatiu d'Entorn ha definit els següents objectius generals:

1. Contribuir a la millora de les condicions d'escolarització i a l'èxit escolar i educatiu.
2. Potenciar l'educació en valors i el compromís cívic dels alumnes en un marc de convivència.
3. Potenciar la implicació de les famílies en l'educació dels fills i filles i la participació en la vida escolar.
4. Promoure l'educació intercultural i l'ús de la llengua catalana com a element de cohesió social.
5. Potenciar els estils de vida saludable i fomentar la pràctica regular de l'activitat fisicoesportiva.
6. Potenciar el treball i l'aprenentatge en xarxa.

La continuïtat i la coherència de les diferents accions educatives al territori ha estat l'element estratègic dels PEE. A l'Hospitalet, al llarg dels anys s'han anat teixit i consolidant les diferents xarxes de centres, professionals, entitats, serveis i recursos per a cada PEE, organitzats en comissions territorials que es reuneixen per aprovar i valorar cada curs les diferents actuacions. El PEE del municipi s'ha estructurat en quatre eixos d'actuació. Cadascun d'aquests eixos incorpora diferents objectius específics i actuacions. En ells s'articulen diferents projectes, programes i professionals que treballen en xarxa en benefici de tots els infants i joves.

I. Prevenció i atenció a l'absentisme escolar

Amb els objectius de potenciar les estratègies d'acompanyament a l'escolaritat; promoure el treball en xarxa en la prevenció i l'atenció de l'absentisme escolar; establir eines, protocols i criteris de detecció i intervenció; reduir l'abandonament escolar prematur i la desescolarització.

II. Processos de transició i els itineraris educatius acompanyats

Amb la finalitat d'orientar i acompanyar els infants, els joves i les seves famílies en els diversos itineraris educatius, afavorint la igual-

tat d'oportunitats d'accés als recursos, donant valor a totes les opcions formatives i respectant la diversitat en tots els seus aspectes.

III. Convivència

Per tal d'afavorir la igualtat d'oportunitats en l'accés als recursos educatius; millorar la convivència a l'aula, al centre i al barri; promoure el coneixement i l'ús de la llengua catalana al conjunt de la comunitat educativa i enfortir la xarxa educativa.

IV. Famílies

Amb l'objectiu d'acompanyar les AMPA i AFA potenciant la seva relació amb les famílies i l'àmbit educatiu; potenciar la participació familiar en els centres i en la comunitat; i empoderar el paper educatiu de les famílies com a principal responsable del creixement i de la formació dels fills.

En aquest marc del pla educatiu d'entorn, l'equip LIC, a més de la participació en el pla d'actuació, és responsable d'algunes actuacions concretes, que ara, breument, explicarem.

En primer lloc, coordinem la *Mostra de Teatre en Català de l'Hospitalet*, projecte escolar realitzat gràcies a la formació i l'acompanyament que l'Escola Municipal de Música - Centre de les Arts (EMMCA) proporciona als centres educatius implicats. Va néixer amb la intenció de fomentar el teatre escolar, l'expressió oral en llengua catalana i el sentiment de xarxa educativa. Es realitza amb escoles i instituts de tots els barris de la ciutat, que de manera biennal s'organitzen per fer una representació en el Teatre Joventut.

En segon lloc, coordinem el projecte *Fem Ràdio: eina de millora de l'expressió oral i escrita en català*, que es realitza gràcies als serveis i l'acompanyament que el centre Torre Barrina, espai municipal polivalent per a la innovació social, proporciona als docents implicats. Va sorgir de les evidències de millora de la competència lingüística de l'alumnat, en emprar el mitjà radiofònic per compartir notícies i d'altres continguts de manera oral. Es realitza amb professionals de centres educatius de tots els barris del municipi.

En tercer lloc, coordinem el projecte *Parlem de lectures*, una proposta de metodologia APS, per a alumnes de 4t d'ESO, perquè ofereixin un servei a alumnat de 3r d'EP, de millora de la seva competència lingüística. Es va donar a partir de la necessitat de les escoles d'assolir millores significatives en l'expressió oral dels seus alumnes, en relació amb les proves diagnòstiques que es fan en els centres de primària des del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu. El servei es concreta en la realització, per part dels joves, de dinàmiques de tertúlia literària amb els infants del cicle mitjà; i en l'acompanyament de les exposicions orals de l'alumnat de primària. Es realitza en dues zones, amb alguns centres educatius del barri de Can Serra - Can Vidalet i amb alguns del barri de Santa Eulàlia.

En el curs 2018-19, en cinc territoris de Catalunya, el Departament d'Educació va posar en marxa un pilotatge de revisió i de renovació del pla, anomenat "Pla Educatiu d'Entorn 0-20". L'Hospitalet ha estat una de les zones on s'ha aplicat aquest model, concretament en el barri de la Florida, dinamitzat per una assessora LIC específica i per una orientadora d'àmbit comunitari, en coordinació amb el Servei d'Educació municipal. Els centres de la zona del pilotatge hi participen amb un projecte d'innovació pedagògica, relacionat amb l'entorn, amb objectius alineats a les necessitats de la comunitat educativa.

El nou model PEE amplia l'àmbit d'intervenció d'aquest projecte, centrat històricament en l'etapa d'escolaritat obligatòria. Abasta accions per promoure l'educació primerenca en l'etapa de la criança (l'etapa 0-3), i posa l'accent a reforçar i acompanyar la continuïtat d'estudis en l'etapa postobligatòria i l'accés al món laboral.

Amb el propòsit de lluitar contra les discontinuïtats en l'educació dels infants i els joves planteja reptes en el dins i el fora de l'escola. Vol evitar la desafecció escolar contextualitzant els processos d'ensenyament i aprenentatge a les necessitats, interessos i objectius dels aprenents, promovent l'agència i la capacitat de decisió de l'alumnat, reforçant l'acció tutorial, el guiatge i el valor les competències metacognitives en el procés d'aprendre. Posa l'èmfasi en les oportunitats educatives més enllà de l'escola i en les trajectòries educatives personalitzades i vetlla per l'equitat en l'accés a aquestes oportunitats, objectiu històric dels PEE reforçat en aquesta revisió. El nou pla demana el rol actiu del centre en el lideratge de la xarxa educativa i la implicació de tota la comunitat per fer front als reptes de l'abandonament escolar, de la convivència i de la cohesió social. Proposa una zona educativa amb centres més interconnectats, amb la idea que els aprenentatges competencials, personalitzats i globalitzats que es volen assolir necessiten ineludiblement de l'entorn i de la connexió d'àmbits educatius diversos.

BIBLIOGRAFIA

- Dpt. Educació. Generalitat de Catalunya (2021). *Documents per a l'organització i la gestió dels centres: Concreció i desenvolupament del currículum de l'educació infantil i primària*. https://documents.espai.educacio.gencat.cat/IPCNormativa/DOIGC/CUR_Infantil_primaria.pdf
- Dpt. Educació. Generalitat de Catalunya (2021). *Documents per a l'organització i la gestió dels centres: Concreció i desenvolupament del currículum competencial i l'orientació educativa a l'ESO*. https://documents.espai.educacio.gencat.cat/IPCNormativa/DOIGC/CUR_ESO.pdf

- Dpt. Educació. Generalitat de Catalunya (2021). *Documents per a l'organització i la gestió dels centres El tractament i l'ús de les llengües al sistema educatiu. El projecte lingüístic*.
https://documents.espai.educacio.gencat.cat/IPCNormativa/DOIGC/PEC_Tractament_us_llengues.pdf
- Dpt. Educació. Generalitat de Catalunya. (Febrer 2020). *Els Plans educatius d'entorn 0-20*.
- Dpt. Educació. Generalitat de Catalunya. (Febrer 2019). *El Rol del centre educatiu com a node de la xarxa*.
- Dpt. Educació. Generalitat de Catalunya (2014). *Document marc dels Plans educatius d'entorn*.
- Dpt. Educació. Generalitat de Catalunya (2009). *Pla per la Llengua i la Cohesió Social. Educació i convivència intercultural*.

WEBGRAFIA

- http://xtec.gencat.cat/ca/comunitat/entorn_pee/
- <http://www.l-h.cat/educacio/>
- <http://xtec.gencat.cat/ca/projectes/alumnat-origen-estranger/alumnatnou/acollida/>

**Elena Piñol Malras, Marta Meneses Galán, Alba Gómez Vicente,
Yolanda Vicente Fresno, Jaume Agustí Peruga,
Josefina Casanovas Bea, Elisabet Gascó Molina.**
Equip LIC de l'Hospitalet de Llobregat

5.4. EL PROJECTE "TOTHOM A L'ÀFA": LA PREOCUPACIÓ DE L'ÀFFaC PER LA INCLUSIÓ DE LES FAMÍLIES MIGRADES AL SISTEMA EDUCATIU CATALÀ

Les dones-mares volen contribuir a l'èxit educatiu i les oportunitats educatives dels seus fills i filles en igualtat de condicions que la resta de l'alumnat autòcton.

L'Hospitalet de Llobregat és, a dia d'avui, el segon municipi més poblat de Catalunya i, conseqüentment, també és el segon municipi amb més població estrangera en valors absoluts. Percentualment, les persones considerades estrangeres a l'Hospitalet representaven l'any 2020 un 22,77%, la xifra més elevada d'entre les ciutats de més de cent mil habitants de Catalunya, tot i que no és la més elevada del total de municipis.

Com passa en molts altres pobles i ciutats, aquesta xifra ha anat variant en el temps. La crisi socioeconòmica, juntament amb la inestabilitat política, els conflictes armats i la vulneració de drets humans en determinats països, ha fet que moltes persones s'hagin vist empeses a deixar els seus llocs d'origen en els darrers anys. Així, en les últimes dues dècades, la població estrangera de Catalunya ha passat de representar el 2,9% l'any 2000, al 16,2% l'any 2020. (Quadre i Gràf. pàg. següent)

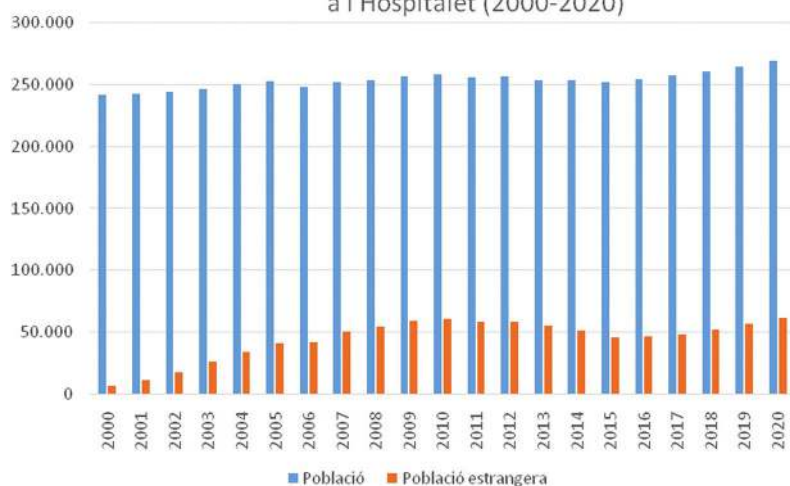
A l'Hospitalet de Llobregat, aquest increment també s'hi ha vist reflectit. L'any 2000, la població estrangera del municipi representava només un 2,44%, mentre que l'any 2020 aquest percentatge havia crescut fins al 22,77% actual.

Dins d'aquestes dues dècades hi ha, a més, un període on la població migrant creix significativament, coincidint amb els primers anys de crisi econòmica global (2008-2012). Aquest increment va impactar inevitablement en el retrat demogràfic i social de la ciutat en un context econòmic violent i devastador. Per aquesta raó, es va fer més necessari que mai impulsar iniciatives per afavorir la convivència i acollir la diversitat de manera respectuosa, constructiva i positiva.

152) Ben(nou)vingut. BONES PRÀCTIQUES D'ACOLLIDA A L'HOSPITALET

Any	Població	Població estrangera	% població estrangera sobre població total
2000	241.782	5.898	2,44
2001	242.480	10.737	4,43
2002	244.323	17.333	7,09
2003	246.415	25.824	10,48
2004	250.536	33.458	13,35
2005	252.884	41.184	16,29
2006	248.150	41.712	16,81
2007	251.848	50.068	19,88
2008	253.782	54.351	21,42
2009	257.038	58.555	22,78
2010	258.642	60.170	23,26
2011	256.065	57.742	22,55
2012	257.057	58.086	22,6
2013	254.056	54.732	21,54
2014	253.518	51.410	20,28
2015	252.171	45.786	18,16
2016	254.804	46.354	18,19
2017	257.349	48.033	18,66
2018	261.068	52.014	19,92
2019	264.923	56.506	21,33
2020	269.382	61.348	22,77

Evolució de la població total i estrangera a l'Hospitalet (2000-2020)

Idescat. Població total i estrangera (2000-2020) l'Hospitalet de Llobregat.

En aquest sentit, per a l'aFFaC va esdevenir urgent i crucial la inclusió dels infants i joves nouvinguts al sistema educatiu català, així com la participació de les seves famílies com a membres de la comunitat educativa. Naixia així el projecte *Tothom a l'AFA*, una peça clau per a la inclusió de les famílies nouvingudes en teixit social, cultural i educatiu de l'Hospitalet de Llobregat.

Primera fase del projecte *Tothom a l'AFA* (2009-2011): Estudiant la necessitat d'intervenció

L'any 2009 l'aFFaC (en aquells temps la FaPaC) va entendre que la inclusió de les famílies migrades al sistema educatiu català no es faria sola i que la federació més gran de famílies d'alumnes de l'escola pública n'era corresponsable. Per aquest motiu, en el marc del Pla d'Acollida de la FaPaC es va començar a treballar en un projecte que tenia per objectiu l'elaboració d'estratègies i eines necessàries per a fomentar l'acollida i la participació de les famílies immigrades a les AFA.

El projecte tenia com a objectiu extreure les experiències positives que tenia l'arribada de famílies immigrades per al conjunt del sistema educatiu, però també era conscient del repte que suposava, d'una banda, una transformació demogràfica tan important com la viscuda a l'Estat Espanyol i Catalunya, i de l'altra, el contacte amb cultures i tradicions tan diverses.

Les propostes interculturals i els plans d'actuació per incloure i respectar els drets d'aquestes persones nouvingudes demostraven que hi havia una predisposició en no defugir responsabilitats i una voluntat de fer esforços per garantir l'accés a aquests drets per part d'una població que, segons les pròpies institucions europees en aquell moment, s'assumia com a fonamental per al futur econòmic i social en un context mundial d'especialització tècnica, de cultures globalitzades i de lliure circulació de recursos.

Ara bé, com assenyalaven les anàlisis sobre els resultats acadèmics dels estudiants immigrants en els països de l'OCDE (Schelicher, 2006; Ferrer et al., 2008) les diferències acadèmiques

existents entre aquests estudiants i els autòctons eren molt accentuades. De fet, Catalunya era una de les zones on hi havia una major diferència entre alumnat immigrant i autòcton. En efecte, les observacions a Catalunya demostraven dues tendències ben clares que ens portaven a no ser massa optimistes: d'una banda, diversos estudis quantitatius assenyalaven l'aprofundiment i consolidació de la segregació interescolar (Informe del síndic de Greuges, 2008; Benito & González, 2007) i la progressiva naturalització de l'estratificació ètnica i social a nivell intraescolar (Carrasco et al., 2009), que afectava ja en aquell moment a un de cada tres centres (Ferrer et al., 2008) i que explicava, en part, l'alta taxa d'abandonament escolar prematur a l'educació secundària per part de l'alumnat estranger (Pàmies, 2006; Serra & Pallaudàries, 2007; Ponferrada, 2008).

Aquests fenòmens no responien només a la pròpia complexitat dels processos migratoris dels darrers anys, sinó també a tota una sèrie de velles problemàtiques que el nostre sistema educatiu no havia sabut resoldre –segregació per classe social, atenció de les necessitats específiques de suport educatiu, inclusió de minories històriques– i de processos socioculturals que havien transformat l'escola –nous models i composicions familiars, flexibilització del mercat laboral, professionalització i despolitització del món educatiu, baixa participació ciutadana–.

Tal i com Roosens va plantejar al 1989, no podíem continuar assistint al procés de formació de casta o underclass mitjançant la incorporació segregada i marginada dels immigrants extracomunitaris. El repte era gran i urgent. La FaPaC, com agent socioeducatiu de primer ordre, tenia l'obligació i la capacitat de proposar, incidir i acompanyar les mesures i intervencions que permetessin corregir aquesta tendència actuant des del seu àmbit concret amb les associacions de mares i pares d'alumnes que tenia federades.

**Segona fase del projecte *Tothom a l'AFA* (2011-2014):
el Pla d'acollida**

L'existència d'AFA a les escoles permetia disposar d'un teixit humà que naturalitzava la relació escola-entorn: com a famílies, com a associades a una entitat sociopolítica i com a representants del barri, aquest capital humà configurava la part fonamental dels agents socials no professionals a què tant els Plans d'Acollida, d'Entorn i les aproximacions comunitàries feien referència.

L'escolarització i, per tant, l'espai escolar era un espai de contacte i de pas obligatori, per on necessàriament totes les famílies novvingudes s'hi adreçarien amb una major o menor incidència. Els centres educatius eren una oportunitat singular d'inclusió relacional per a aquestes famílies, no tan sols perquè entraven en contacte amb famílies d'altres alumnes o amb l'administració del centre, sinó també en la mesura que, precisament aquest contacte, podia facilitar l'extensió de les seves relacions amb altres serveis, recursos o programes externs, entitats, etc. Sovint el centre educatiu representava la primera instància de caràcter oficial amb qui entraven en contacte els pares i, sobretot, les mares novvingudes.

La inclusió de les famílies novvingudes englobava tres dimensions fonamentals: la socioeconòmica, la política i la cultural. Dubet (1989), entre d'altres, feia servir aquesta distinció per diferenciar entre les diferents configuracions que prenen les relacions entre la societat d'acollida i la població immigrada. Des d'aquesta perspectiva, l'aFFaC fèiem servir la mateixa estructura per determinar com l'AFA podia afavorir aquesta inclusió des de cadascuna de les tres vessants. (Veure Quadre pàg. següent)

L'àmbit d'actuació de les AFA ve determinat per la seva posició fronterera entre el centre i les famílies, de manera que recull i vertebrava demandes des de diferents direccions a la vegada que ha de donar resposta i saber ubicar-se des de diferents perspectives. En aquest sentit, tant les propostes del Pla per la Llengua i la Cohesió social, el Pla d'Entorn i el Pla d'Acollida de Centre fan referència genèrica a la necessitat d'incloure a l'AFA dins els processos de

Actuació de l'AFA	Tipus d'inclusió	Impacte en les famílies nouvingudes
Participació en la promoció escolar dels fills/es i altres menors al càrrec.	Inclusió socioeconòmica	Millora de la formació dels seus fills.
Cura, atenció i intervenció en els processos educatius.		Millora de la seva pròpia formació / informació de la societat d'acollida.
Participació en el Consell Escolar.		Ampliació de les xarxa social.
Responsables de diferents serveis.	Inclusió política	Participació en activitats polítiques.
Representativitat i vehicle de les famílies d'alumnes.		Intervenció i reflexió sobre qüestions educatives.
Anàlisi crític de polítiques educatives.		Apoderament polític.
Membres del context social i cultural del barri.	Inclusió cultural	Contacte afectiu i efectiu de la realitat social i cultural.
Participants en la vida quotidiana i propera, més enllà de l'entorn escolar.		Espai de coneixement i intercanvi.

configuració de les prioritats i els tipus de intervencions que s'hagin de fer.

L'elaboració d'un Pla d'acollida per part de l'AFA es feia, doncs, més necessari que mai. Aquest Pla havia de tenir en compte la capacitat que, per la seva pròpia naturalesa, tenia incidir transversalment aquestes tres dimensions a partir de les seves actuacions/relacions amb les famílies immigrades, de manera que la planificació de la intervenció podés ser equilibrada i tingués clar en cada cas quin d'aquests àmbits volia potenciar.

D'altra banda, s'havia de posar especial èmfasi en no presentar aquests col·lectius com agents passius, victimitzats i exclusivament com a receptors d'intervencions. Tot procés d'inclusió és un procés bidireccional i, sobretot, té un caràcter d'autoreflexió i re-situació de les parts implicades, és a dir, existeix una reflexió i transformació amb els altres i de els altres, posterior a aquest contacte.

Finalment, el desembre de 2011 publicàvem la Guia d'Acollida de les famílies, un document creat amb les aportacions de diferents AFA federades que pretenia oferir orientació i recursos necessaris perquè cada AFA pogués elaborar el seu propi Pla d'Acollida en funció de les característiques i necessitats de les famílies del seu centre. Aquesta Guia d'Acollida ajudava a detectar necessitats, definir objectius, dissenyar accions concretes, afrontar reptes i dificultats i, per últim, oferia un banc de recursos i experiències per orientar a les AFA.

Entre els anys 2009 i 2014 hi va haver, en total, 42 AFA de l'Hospitalet de Llobregat que van fer servir aquest recurs per treballar amb les famílies nouvingudes a la ciutat.

Tercera fase del projecte *Tothom a l'AFA* (2014-2018): Plans d'enfortiment associatiu

En la tercera fase del projecte *Tothom a l'AFA*, i després de l'experiència dels Plans d'Acollida, ens adonem que algunes de les associacions de famílies de l'Hospitalet de Llobregat i d'altres municipis estan afeblides i no compten amb capacitat ni recursos suficients per a ser sostenibles a llarg termini, la qual cosa fa pràcticament impossible l'aplicació de qualsevol Pla d'Acollida d'AFA ni, de fet, la posada en pràctica de cap activitat.

Per aquest motiu, des de l'aFFaC vam dissenyar un nou programa per enfortir les AFA d'entorns més complexos. Aquests Plans d'Enfortiment es van aplicar a centres de diverses ciutats, entre elles l'Hospitalet de Llobregat. Mitjançant aquest Pla d'Enfortiment per a AFA, l'aFFaCva elaborar una diagnosi de la situació socioeconò-

mica i socioeducativa per a copsar l'entorn de les AFA de la ciutat i determinar com aquest context condiona la situació dels centres i l'activitat de les AFA. Després d'aquesta diagnosi, es va elaborar un pla d'intervenció per enfortir les AFA del Districte V, concretament, Puig i Giral i Folch i Torres. Del districte I a l'Institut Apel·les Mestre, del districte II a l'Escola Ramón y Cajal i del districte III l'Escola Milagros Consarnau.

Aquestes intervencions amb els centres consistien en dinamitzar trobades entre les AFA dels diferents centres, acompanyar-les en la seva relació amb les direccions dels centres i ajudar-les a detectar necessitats, planificar activitats i fomentar la participació de totes les famílies.

Quarta fase del projecte *Tothom a l'AFA* (2018-2020): Superant barreres

L'any 2018 l'aFFaC vam detectar que, al Districte V de l'Hospitalet de Llobregat, calia posar l'accent en la realitat d'aquests barris i els seus centres educatius ja que, dels sis centres públics (quatre escoles i dos instituts), quatre eren centres considerats de màxima complexitat. Aquesta realitat podia generar, d'una banda, que el risc de segregació escolar augmentava de manera expo-

nencial, i per l'altra, que les dificultats econòmiques que vivien les famílies –amb una renda aleshores un 18% més baixa que la mitja de l'Hospitalet– es veiés accentuada tant per la manca de recursos destinats pel sistema públic com pel copagament escolar vigent a la majoria d'escoles catalanes.

A aquesta situació se li sumava que el nombre d'alumnes amb necessitats educatives específiques se centren majoritàriament als centres públics i que, en el Districte V hi havia aleshores un 29,8% de població sense estudis postobligatoris i un 30,9% amb estudis incomplets. Amb aquestes dades, l'aFFaC vam detectar que el risc d'exclusió de l'alumnat i les famílies del Districte V de l'Hospitalet, que comptava aleshores amb un 27,9% de població d'origen estranger, era molt elevat. Aquest fet dificultava molt que hi hagués una continuïtat en les AFA que fos capaç de mantenir la participació i la cohesió entre les famílies dels centres educatius.

Per tot això, des de l'aFFaC vam passar a la fase "Superem barreres" dins del projecte Tothom a l'AFA, que consistia en fer un acompanyament individualitzat destinat principalment a apropar a les famílies a les dinàmiques de participació de l'AFA i del centre educatiu. D'aquesta manera, les famílies adquirien eines per convertir-se en agents actius dins de la comunitat educativa.

L'aplicació d'aquesta fase del projecte Tothom a l'AFA es va veure alterada per la greu crisi sociosanitària provocada per la covid-19, que va fer impossible trobar-nos presencialment amb les AFA. Tot i així, i malgrat la bretxa digital que afecta especialment les famílies més vulnerabilitzades, vam aconseguir fer una trobada virtual.

Cinquena fase del projecte *Tothom a l'AFA* (2021-2023): Apoderant les dones

A partir de l'experiència dels cursos 'Tothom a l'AFA: Superant Barreres' que l'aFFaC va realitzar durant el curs 2019/20 per superar les barreres que troben les famílies d'origen immigrant per participar en la comunitat educativa de la que formen part, es proposa una nova intervenció focalitzada en potenciar l'agència d'a-

questes famílies, en particular de les dones-mares d'origen immigrant, per erigir-se com a referents de la comunitat educativa que, a banda de consolidar la interacció amb altres famílies i el mateix centre educatiu, ajudin a conèixer el funcionament del sistema educatiu públic a altres famílies amb les que comparteixen la condició migratòria i/o cultural. Aquesta cinquena fase es durà a terme en el període 2021-23.

Concretament, es proposa una intervenció d'apoderament de les dones-mares d'origen immigrant del sistema educatiu després de comprovar als cursos de formació 2019/20 que: 1) més del 90% de les famílies participants als cursos "Tothom a l'AFA: Superant Barreres" van ser dones. En major mesura, dones marroquines 2) les dones-mares volen participar en el centre educatiu, però reclamen més escolta, acompanyament i agència 3) les dones-mares són proactives quan defineixen les necessitats de les famílies i com potenciar la seva participació en el sistema educatiu. Volen contribuir a l'èxit educatiu i les oportunitats educatives dels seus fills i filles en igualtat de condicions que la resta de l'alumnat autòcton. Per tant, hi ha una necessitat d'apoderar les dones que volen formar part del sistema educatiu perquè la seva participació sigui efectiva i sostenible en el temps i, alhora, que elles mateixes actuïn com a formadores d'altres famílies que es troben desconnectades de la realitat del centre educatiu.

Per fer-ho, en aquesta fase del projecte "Tothom a l'AFA", l'aFFaC busca construir un espai de trobada entre les famílies d'origen immigrant que van participar als cursos 'Tothom a l'AFA: Superant Barreres' de l'Hospitalet, obert a la participació de més famílies, amb representació de l'AFA del centre i la direcció del centre educatiu per encabir la intervenció en el projecte del centre educatiu. Aquest espai de trobada estarà liderat per les dones d'origen immigrant del centre educatiu i actuarà com espai d'aproximació a l'associacionisme de més famílies d'origen immigrant.

Aquesta cinquena fase, doncs, servirà per assegurar la continuïtat del projecte Tothom a l'AFA a l'Hospitalet de Llobregat i garantirà l'autonomia de les AFA i les famílies per tal que segueixin sent una part activa i decisiva de la comunitat educativa.

Mercè Cama i Lidón Gasull

*Associacions Federades de Famílies d'Alumnes de Catalunya
(aFFaC)*

5.5. TERCER RELAT. MARIO

En Mario és nascut a Bolívia, té 15 anys i estudia 3r curs de l'ESO. Va arribar a Catalunya uns mesos abans que comencés el curs. Viu amb la mare biològica, del pare biològic no en tenim constància.

És baixet i té els cabells negres del mateix to que els seus ulls ametllats. A ull nu sembla un noi tranquil i introvertit, no em mira directament als ulls. La seva expressió és agradable, però tot i que fa esforços per somriure, li costa de fer-ho. Es limita a escoltar-me i a assentir amb el cap convidant-me a continuar amb el meu discurs.

El primer dia que un noi travessa la porta d'Orientació Educativa ho fa amb recel. A la gran majoria els resulta violent parlar de si mateixos. No obstant, quan s'adonen que algú mostra un interès real per ells, es relaxen i es deixen anar.

I en Mario no és cap excepció. Sembla nerviós, però intueixo que acabarà adaptant-se ràpidament a la situació. El seu discurs no és gaire eloqüent, però la seva mirada i els seus gestos diuen molt.

Tot i així en Mario m'explica que al seu país li agradava estudiar, però que ja no li agrada. Que aquí tot és molt diferent, que ja no té ganes d'estudiar ni de res.

I mentre ho diu abaixa més la mirada. S'agafa el cap amb les dues mans mentre puc advertir com el seu rostre es transforma. Una tristesa profunda l'envaeix i comença a plorar com un nen. Perquè, tot i que intueixo que la vida l'ha fet madurar abans d'hora, no és més que un nen espantat.

—*¿Estás bien, Mario? ¿Quieres volver a clase?*

—*No* —em contesta entre sanglots—. *Estoy bien, gracias.*

M'acosto la bossa per treure'n un mocador de paper i l'hi ofereixo.

—*¿Seguro que quieres continuar? De verdad que puedes volver a clase, si quieres. O si lo prefieres, puedes quedarte un ratito aquí, no hace falta que hables ni digas nada y cuando estés mejor subes a clase.*

—*No, prefiero estar aquí, en clase no estoy bien.*

Engego l'ordinador que hi ha a sobre de la taula i al buscador escric una paraula: Cochabamba.

Li deixo temps perquè es recuperi, sense presses, sense pressió, sense esperar res. La seva expressió canvia quan fixa la mirada a la pantalla: els seus ulls s'obren, la postura esdevé més recte, i un imperceptible somriure comença a dibuixar-se a la comissura dels llavis.

.....

Els nens del veïnat juguen i renouegen pels carrers. Amb prou feines passen cotxes, de tant en tant una camioneta vella. Fa molta

calor però això no els impedeix gaudir dels jocs i de la llibertat a què estan habituats. En Mario, no obstant, no acostuma a jugar amb els altres nens. La Yoselyne, l'amiga de la seva mare, no es cansa d'insistir. Ell, però, s'estima més no sortir de casa.

—Andáte con los demás muchachos. No es sano que un niño de tu edad se las pase todo el día en la casa.

Ell sembla no escoltar-la. No té gaire cosa amb què entretenir-se, però passa força estona llegint els pocs llibres que ha heretat d'en Victor Hugo, el fill de la Yoselyne, amb qui ha de conviure des que la mare va marxar a Espanya. En Victor Hugo és dos anys més gran que ell i no està pas content de tenir sobtadament un germà petit.

La mamà d'en Mario va emigrar a Espanya fa cinc anys, poc abans que ell en fes set. Recorda el seu setè aniversari com el pitjor de la seva vida.

En Mario no és l'únic noi del veïnat que ja no viu amb la mare, però amb la diferència que la majoria hi viuen amb les àvies. Ell no té la mateixa sort, la seva àvia va morir fa anys i dels avis paterns no en sap res des que els pares es van separar. De fet, ningú no els ha tornat a mencionar, i ell en guarda un record lleuger. Del seu pare, però, sí que se'n recorda. Mai se'n va poder acomiadar, simplement un dia quan arribà de l'escola ja no era a casa. Creia que en qualsevol moment, mentre ell era al llit, sentiria el so de la porta anunciant la seva arribada, però mai més no va tornar. I ell no va gosar preguntar.

Han passat un parell d'hores i la Yoseline s'ha cansat ja d'insistir perquè deixi els llibres i surti al carrer. Tot i que està amoïnada pel nen, quan parla amb la mare per telèfon li diu que tot està bé. De res serveix explicar-li que el nen es comporta de manera estranya, que evita relacionar-se amb els altres nens de la seva edat i que a casa gairebé no parla. Això sí, a l'escola no en tenen cap queixa, ans al contrari, tant el seu comportament com les seves qualificacions són sempre excel·lents.

Se sent un cop de porta. En Victor entra a la saleta mentre la Yoselyne cuina *silpancho* per esmorzar.

—*Viejita, ¿qué hay para comer?*

—*Andáte a lavar que el almuerzo está casi listo. Avisa a Mario que deje de leer ya, al final parará ciego.*

En Víctor s'acosta a en Mario i li dona un cocazo:

—*Huevón, deja ya de leer, carajo! Te vas a quedar más gil de lo que eres.*

En Mario no reacciona, es limita a tancar el llibre. Està fastiguejat, cansat d'haver d'aguantar els seus insults, però no gosa replicar-li. Sap perfectament que el seu "germà" gran és més fort que ell.

—*Víctor, deja de molestar al muchacho!*

Al Mario li agradaria ser més valent, però no se'n surt. El pitjor de tot és quan la Yoselyne no hi és, quan tots dos es troben a l'escola o al carrer. Aleshores en Mario esdevé el centre de burles de la colla d'en Víctor. Tot que segons el seu parer aquests tenen el cervell buit, això no li serveix de consol. Pensa que ells, almenys, sí que saben defensar-se.

A la nit mentre tots dormen s'imagina com hauria estat la seva vida si els pares encara estiguessin junts, o si la mare no hagués marxat a Espanya. Encara no entén perquè no se l'hi ha endut. Quan la Yoseline s'adona que el nen està trist, li parla del seu futur, d'un futur prometedor que segons ella la seva mare està construint per a ell. Però a un noi de dotze anys tant li fa el seu futur, li importa el seu present, i aquest no li agrada gens.

—*Tu mamá te quiere mucho, hijito. Está ganando plata para que puedas estudiar y ser un hombre de provecho* —li diu sovint mentre li acarona els cabells.

El cert és que la Yoseline és ben afectuosa amb ell. De fet, el tracta com si fos el seu propi fill. I és mutu, perquè en Mario ha après a estimar-la com a una mare, fet que el fa sentir culpable. Ha passat molt de temps, el que en principi havia de ser un any n'han es-

devingut cinc. En el fons, tot i que odia en Victor per com es comporta amb ell i pensí que és un ximple, també l'enveja. A més de viure a casa seva, la qual cosa fa que no se senti "de prestado", també té la mare amb ell.

.....

Al llarg de la primera entrevista amb en Mario passem una bona estona xerrant de Cochabamba, la seva ciutat natal. Li pregunto amb curiositat com era el lloc on vivia, no només amb la intenció de conèixer-lo millor i per ajudar-me a entendre'l, sinó per crear un clima de confiança que em permeti abordar la nostra segona trobada de manera més relaxada.

Quan tornem a veure'ns ja es respira una certa complicitat. En Mario ja no és només un noi de mirada trista i cabells foscos. En Mario és el Mario de Cohabamba, a qui li agrada el *silpancho*, la lectura i els jocs de rol.

Parlem del dia que sortí del seu país, del moment de la seva arribada i de la retrobada amb la seva mare. Tot i la seva timidesa, em sorprèn com connecta amb els seus sentiments. Troba a faltar la seva mare postissa. Li agradaria trucar-la sovint, però les converses es limiten a cinc minuts al mes on la Yoselyne li fa un munt de preguntes. Ell es limita a dir que tot està bé, no s'estén en detalls, se li fa un nus a la gola i se li contrau l'estómac. No li explica que està trist, que vol tornar, que no li agrada viure amb la mare. Que tot li sembla lleig, que res és com esperava, que hi ha molts edificis alts i junts, cotxes, gent de tota mena, de tot arreu, gent que xerra fort, que crida.

M'explica que no s'hi adapta, que no té ganes de venir a classe, que li fa por sortir al carrer per si troba nois que busquen baralla, que l'ordinador i la play són els seus millors aliats envers una realitat que no li agrada gens. Que ha de compartir el seu espai amb un home a qui no coneix i que als seus dibuixos col·loca al costat de la mare, mentre que ell se situa lluny, gairebé al marge, sortint-se gairebé del full, amb un peu dins i un fora, com el seu cor dividit entre dos.

Parlem dels seus desitjos i de les seves il·lusions de futur. No sap què vol ser de gran, però té clar que vol tornar al seu país. Li agradaria ser algú a la vida però es percep massa petit ni tan sols per intentar-ho.

Li suggereixo que escrigui un diari on anoti cada dia com se sent. És necessari que expressi, que canalitzi les seves frustracions. Quedem que ho farà i que el pròxim dia em portarà el que ha escrit.

Mi mamá se vino a España cuando yo tenía casi siete años y mi papá no sé dónde para. En mi país me contaron que mamá trabajaba para un señor que nos pagaba las facturas, la escuela y la ropa. Yo imaginaba que era bien rico para mandarnos dinero y que aún le quedara dinero para vivir. Pero no, no es rico. Ese señor no tiene hijos ni esposa. Y parece que mi mamá le hace la compra, le lava la ropa y le cocina a cambio de dinero.

Mi mamá nunca ha sido cariñosa conmigo, era Yoselyne la que siempre cuidaba de mí, la que me abrazaba, la que me contaba historias antes de dormir. Un día me pusieron en un avión rumbo a España sin previo aviso, estaba muy solo y asustado. Pero sobre todo muy enojado porque nadie me preguntó si yo quería ir. Eso sí, reconozco que tenía curiosidad por conocer este país del que todo el mundo hablaba. Pero no me gusta. La playa, la playa sí que me gusta. Es lo único que me gusta de acá, aunque a mi mamá no le gusta que entre en el mar. Dice que es muy traicionero.

Acá la escuela es bien distinta a la mía. No llevamos uniforme y los profesores se comportan raro, no castigan como en mi escuela. Algunos muchachos se comportan mal y como mucho les hacen bajar, presentarse delante de un profesor y anotar en un papel lo que han hecho. Dicen que si bajas muchas veces llaman a tus padres y te mandan a casa. Además hablan un idioma distinto, aunque se parece bastante al nuestro. Todos los nuevos tenemos que estar en un aula aprendiéndolo muchas horas; si no, en la otra clase no entendemos casi nada.

Vivimos en un apartamento pequeño (acá le dicen piso) con mi mamá y ese señor. Lo cierto es que pensaba que mi nueva casa iba

a ser mejor, pero tampoco me gusta. Es muy pequeña y está en un edificio muy grande donde vive mucha gente. No entiendo por qué mi madre ha cambiado mi país por esto, no es mucho mejor. Además se me hace extraño vivir con ella. Ni siquiera está contenta, anda todo el día como preocupada, creo que no es feliz. Quizás es porque se pasa el día trabajando dentro y fuera de la casa. De todos modos, cuando está tampoco me para demasiada atención. Yo me paso el día encerrado en el cuarto para no molestar, además si no me preguntan tampoco sé qué decir. Echo de menos a Yoselyne, todas las noches sueño con el momento de volver a mi país. Mamá me ha prometido que si tengo buenas calificaciones me mandará a pasar las vacaciones. Por desgracia no creo que lo consiga, ella no entiende que esto es muy complicado para mí.

5.6. EL SERVEI MUNICIPAL DE PRIMERA ACOLLIDA A L'HOSPITALET

*L'acompanyament i els primers contactes son claus
en el reconeixement dels drets de ciutadania dels nous veïns i veïnes
i en la construcció d'un sentiment de pertinença
a una ciutat acollidora amb una administració amable i propera.*

Descripció del context

Els orígens de l'Hospitalet estan lligats a l'acollida dels viatgers que es dirigien a Barcelona i, davant la perspectiva de trobar tancades les muralles de la capital, s'arreceraven a l'hospital de la Creu Blanca que, a manera d'hostal, s'havia construït al voltant de l'església de Santa Eulàlia. Des de llavors i al llarg de la seva història, l'Hospitalet ha estat un territori receptor de població, forjant-se així com a ciutat acollidora de treballadors emigrats.

La configuració de la ciutat que avui coneixem és així gràcies a les arribades de població en diferents moments. Són els següents:

- A finals del segle XIX i inicis del XX, la ciutat va rebre persones provinents de l'interior de Catalunya, atretes pel desenvolupament industrial i les obres d'urbanització de Barcelona.
- Durant el segle XX, els principals fluxos migratoris procedien de diverses regions de l'interior de l'Estat espanyol i van convertir l'Hospitalet en una de les primeres ciutats de Catalunya en nombre d'habitants, arribant quasi als 300.000. En aquells anys, l'impuls de la immigració va fer proliferar, en alguns barris, la ràpida construcció dels habitatges que avui conformen la ciutat. En general petits i amb materials de baixa qualitat, aquests "eren l'expressió més crua de la funció residencial de la mà d'obra que fou atribuïda"¹ a alguns barris.
- Al segle XXI, les migracions a la ciutat són protagonitzades per persones procedents de l'estranger, tot conformant la ciutat diversa que avui coneixem. Actualment, cohabiten a la l'Hospitalet 167 nacionalitats.

1. FERNÁNDEZ DE RETANA, J. (1992). "Els passadissos de Collblanc-la Torrassa

Com a conseqüència d'aquesta disposició, un dels emblemes de la ciutat és l'estàtua de l'Acollidora i molts veïns i veïnes identifiquen la ciutat amb aquest caràcter.

A finals de 2020, la població de l'Hospitalet té 269.382 habitants, un dels seus màxims històrics. Per districtes, els tres de la zona nord (Collblanc-la Torrassa, la Florida-les Planes i Can Serra-Pubilla Cases) concentren el 53 % del total d'habitants de la ciutat. Val a dir que, en superfície, aquests representen poc més del 21 % de la superfície total de la ciutat. Com a resultat, la densitat de població en aquests barris dobla de llarg la densitat mitjana al conjunt de la ciutat.

Pel que fa a la població amb nacionalitat estrangera, actualment representa el 24,60 %² del total d'habitants. Com en el cas anterior, la majoria de les persones estrangeres viuen als districtes de la zona nord on la proporció arriba, de mitjana, al 33,36 %.

Les relacions històriques d'Espanya amb Amèrica del Sud podrien explicar que els principals països d'origen de les persones amb nacionalitat estrangera provenen de països d'aquest continent: Equador, Bolívia, República Dominicana i Perú. Segueixen Marroc i Colòmbia. En els últims anys, però, en una tendència sostinguda, augmenta el nombre de veïns i veïnes procedents d'Hondures, el Pakistan, l'Índia i la Xina.

Cal destacar que les crisis econòmica, institucional i social d'alguns estats així com la violència i les amenaces a la integritat física han motivat el significatiu increment del nombre de persones provinents, en concret, de Veneçuela³, Hondures⁴, El Salvador⁵ i

1900-29. L'essència d'un barri dormitori". Barcelona: *Revista Catalana de Geografia*, 17 (6), 51-60.

2. Fitxa territorial de l'Hospitalet, abril 2021. <http://estadistica.l-h.cat/>

3. De 2014 a 2020, la seva població a l'Hospitalet ha augmentat un 74,1 %. <http://estadistica.l-h.cat/>

4. De 2014 a 2020, la seva població a l'Hospitalet ha augmentat un 69,1 %. <http://estadistica.l-h.cat/>

5. De 2014 a 2020, la seva població a l'Hospitalet ha augmentat un 66,5 %. <http://estadistica.l-h.cat/>

Colòmbia⁶. Moltes d'elles, en arribar al nostre país, presenten la sol·licitud de protecció internacional.

No es disposa de dades del nombre de sol·licitants d'asil a la nostra ciutat, però, a través de les dades proporcionades per organitzacions especialitzades,⁷ coneixem que, al conjunt de la Unió Europea, Espanya ocupa la quarta posició en nombre de peticions⁸. Catalunya és el segon territori de l'Estat en nombre de sol·licituds d'asil (la província de Barcelona en registra el major nombre) i les nacionalitats que més nombre de sol·licituds presenten són gairebé les mateixes que a la nostra ciutat experimenten un increment més destacable els últims anys: Veneçuela, Colòmbia, Hondures, Nicaragua i El Salvador.

També en una tendència creixent però motivada per altres raons (econòmiques, familiars, etc.) ha crescut de forma destacada el nombre de persones nacionals de la Xina⁹ i l'Índia¹⁰.

En relació amb l'arribada de persones estrangeres a la nostra ciutat, cal assenyalar que la pandèmia ha frenat, durant uns mesos, el nombre d'arribades. Tot i així, en la mesura que la mobilitat es recupera progressivament, també augmenta el nombre de noves arribades a la ciutat. Caldrà veure si es recuperen les dades pre-pandèmia.

En conjunt, doncs, el repte per al Servei municipal de Primera Acollida així com per al conjunt de recursos públics i del tercer sector que acullen la població nouvinguda és enorme. Alhora, aquesta acollida serà clau per a la construcció d'una comunitat inclusiva i harmònica.

6. De 2014 a 2020, la seva població a l'Hospitalet ha augmentat un 41,8 %. <http://estadistica.l-h.cat/>

7. Com ara la Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) o ACCEM.

8. CEAR (2019). Informe 2019: Las personas refugiadas en España y Europa. Resumen ejecutivo.

9. De 2014 a 2020, la seva població a l'Hospitalet ha augmentat un 39,3 %. <http://estadistica.l-h.cat/>

10. De 2014 a 2020 la seva població, a l'Hospitalet ha augmentat un 37,4%. <http://estadistica.l-h.cat/>

El servei de primera acollida

L'any 2010 es va publicar la primera i actual Llei d'Acollida¹¹ amb el propòsit de fomentar l'autonomia i la igualtat d'oportunitats de les persones migrades i de les retornades a Catalunya. Per aconseguir-ho, i per assolir un major grau de cohesió social, la llei proposava remoure els obstacles que poguessin dificultar-ho a causa, principalment, de la manca de competències lingüístiques bàsiques i el desconeixement de la societat i de l'ordenament jurídic.

Així és com es conforma el Servei municipal de Primera Acollida que inclou els recursos, equipaments, projectes i programes, de titularitat pública i privada, dirigits a satisfer les necessitats inicials de formació i informació de caràcter bàsic de les persones estrangeres immigrants, les sol·licitants d'asil, les refugiades, les apàtrides i les retornades.

La Llei 10/2010 i la creació dels Serveis de Primera Acollida al conjunt de Catalunya, però, són el resultat d'altres marcs de referència que cal destacar.

En primer lloc, la creació dels Serveis de Primera Acollida segueix les directrius del primer dels Principis bàsics comuns de la política d'integració d'immigrants a la Unió Europea:¹² «La integració és un procés bidireccional i dinàmic d'ajustament mutu de tots els immigrants i residents als estats membres». Destaca, així, el paper actiu de les societats d'acollida i de les seves administracions en aquest procés d'integració. D'altra banda, el "Manual sobre integració de la Comissió Europea" de novembre de 2004 també diferencia de forma explícita els conceptes d'integració i acollida, entesa aquesta com "la primera etapa d'un procés que dura diversos anys i que en molts casos va més enllà de l'obtenció de la nacionalitat o de la segona o tercera generació". Així doncs, els serveis d'acollida no pretenen abastar totes les necessitats personals i socials dels destinataris en el seu procés d'integració, sinó posar a l'abast tots els recursos ja existents a la societat.

11. Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya.

12. Principis bàsics comuns de la política d'integració d'immigrants a la Unió Europea.

En segon lloc, abordar l'acollida implica tenir en consideració la regulació de l'accés i l'exercici dels drets i deures de les persones estrangeres de la Llei d'estrangeria vigent¹³ que, en el marc de l'article 13 de la Constitució Espanyola, atribueix el grau d'accés a drets i deures atenent la situació administrativa de la persona.

El tercer marc de referència és l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que permet la creació de la Llei d'Acollida així com el Decret¹⁴ que en concreta el desplegament. A més de regular la competència exclusiva de la Generalitat en matèria d'acollida de les persones migrades¹⁵, l'Estatut estén els drets reconeguts per als ciutadans de Catalunya «a altres persones»¹⁶. Es vol impulsar, així, el reconeixement de la condició de ciutadania basada en la residència material i en la voluntat de les persones de romandre de manera efectiva i estable en un entorn social determinat i de voler-ne formar part. En aquest punt, l'empadronament seria l'acte que obriria la porta a aquest dret de ciutadania¹⁷.

Entenent l'acollida com la primera etapa del procés d'integració de la persona a la societat en la qual s'estableix, la legislació atorga competències als municipis en matèria d'acollida¹⁸ i es conformen els Serveis d'Acollida arreu de Catalunya, entre els quals es troba el de la ciutat.

Amb la finalitat esmentada de promoure l'autonomia i la igualtat d'oportunitats de les persones nouvingudes i de contribuir a l'eliminació de les barreres (especialment en aspectes lingüístics, de coneixement de l'àmbit laboral i social que ho poden dificultar), el Servei municipal de Primera Acollida ofereix accions formatives i in-

13. Llei orgànica 4/2000, de l'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.

14. Decret 150/2014, de 18 de novembre, dels serveis d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya.

15. Art. 138 a) de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006).

16. Art. 15.3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006).

17. Articles 43.1 i 43.2 del Decret legislatiu 2/2003, del 28 d'abril, pel qual s'aprova el text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya

18. Art. 86.3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006) i Art. 21, Cap. II, de la Llei 10/2010 d'Acollida.

formatives estructurades a partir de l'avaluació inicial de les necessitats de coneixements de cada persona, i inclou quatre moments:

1. Acompanyament
2. Sessió de Benvinguda
3. Formació
4. Certificació

Acompanyament

És el moment en què la persona rep la informació inicial del Servei de Primera Acollida, coneix en què consisteix així com la seva importància i se l'adreça perquè rebi directament dels tècnics o tècniques d'acollida la informació sobre els mòduls formatius previstos.

A la nostra ciutat, aquesta primera fase implica el treball en xarxa amb altres serveis municipals que, en el seu primer contacte, ofereixen la informació descrita. Les Oficines d'Atenció al Ciutadà podrien ser un dels exemples més descriptius atès que, en el moment del primer empadronament a la ciutat, conviden les persones novvingudes a dirigir-se al Servei de primera Acollida. Altres serveis com ara els Serveis Socials o els Educatius també fan aquesta funció d'acompanyament.

Perquè aquest acompanyament aconsegueixi l'apropament de les persones arribades i/o les retornades al Servei de Primera Acollida és clau que els serveis i recursos incorporin en el rol que els és propi el seu paper com a agents que contribueixen a l'acollida. En aquest sentit, cal assenyalar que, en moltes ocasions, l'evolució de l'acollida pot veure's influïda significativament pels missatges rebuts durant la primera etapa de l'arribada.

Més enllà, el conjunt de la comunitat pot contribuir a l'acollida i una adequada orientació de les persones que arriben a la ciutat. Així, les entitats i/o les associacions culturals de referència poden contribuir a promoure l'autonomia i la igualtat d'oportunitats facilitant la informació per accedir al Servei.

Una sessió d'informació del Servei Municipal de Migracions

Sessió de benvinguda

Aquesta sessió és el primer contacte de les persones migrades i/o les retornades amb el Servei municipal de Primera Acollida. Si l'acompanyament és clau en la primera acollida, la sessió de benvinguda esdevé imprescindible al llarg de tot el procés d'assentament.

A més d'informar sobre els objectius i de les opcions formatives que s'ofereixen, la benvinguda se centra en el reconeixement dels drets i deures de la ciutadania de les persones arribades a la ciutat, sense distinció de la seva situació administrativa.

Aquest reconeixement ciutadà, la invitació a participar en les dinàmiques municipals i la presentació del Servei de Primera Acollida com un recurs de suport i ajuda són els principals ingredients per al desenvolupament del sentiment de pertinença a la ciutat. Alhora, són la base del discurs que es manté al llarg de les formacions proporcionades.

Formació

La formació es divideix en els següents mòduls:

- Competències lingüístiques bàsiques en català i castellà (Mòdul A)
- Coneixements relacionats amb el món laboral (Mòdul B)
- Coneixements de la Societat catalana i el seu marc jurídic (Mòdul C)

Mòdul A. Competències lingüístiques bàsiques en català i castellà

L'objectiu d'aquest mòdul és que les persones, al llarg del seu procés d'assentament a la societat catalana, assoleixin les competències lingüístiques bàsiques en català i en castellà que els permetin l'autonomia.

Disposar de les competències bàsiques en les dues llengües oficials és imprescindible per a la plena integració així com per fer efectiu el seu dret a la igualtat d'oportunitats. El català, com a llengua pròpia de Catalunya, és la llengua comuna per a la gestió de les polítiques d'acollida i d'integració i és la llengua vehicular de la formació i la informació.

El nivell mínim que cal d'assolir per obtenir el certificat de primera acollida correspon als nivells inicials o bàsics de les dues llengües, sempre amb una durada igual o superior a 90 hores de formació.¹⁹

Per a l'aprenentatge del català, s'orienta als cursos oferts pel Consorci per a la Normalització Lingüística (CNL) i/o a les entitats que, degudament reconegudes, també ofereixen la formació lingüística. L'estudi del castellà es pot fer a través dels Centres de Formació d'Adults (CFA) o altres entitats reconegudes.

19. Segons el Marc Europeu Comú (MERC), establert pel Consell d'Europa.

Mòdul B. Coneixements relacionats amb el món laboral

L'objectiu d'aquest mòdul és assolir els coneixements bàsics per fer possible la plena efectivitat dels drets i deures laborals de les persones migrades i/o les retornades a la ciutat, tant per a l'accés al món laboral com per al desenvolupament del lloc de treball i la carrera professional.

Els coneixements són els que deriven del règim jurídic laboral. Alhora, es facilita el coneixement dels serveis ocupacionals de titularitat autonòmica, municipal i concertada.

El Departament competent en matèria d'ocupació, a través de les seves Oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC), és qui ofereix els cursos sobre coneixements relacionats amb el món laboral (Mòdul B). Aquests tenen una durada de 15 hores.

En el cas de les persones que no disposen d'autorització de residència i treball, aquest mòdul té una finalitat preventiva, ja que proporciona informació sobre els drets laborals també de les persones que es veuen obligades a treballar en l'economia submergida. Conèixer aquests drets i incidir en la importància de conèixer la legislació laboral pot prevenir futurs abusos.

Esdevenir usuari/àries dels recursos de la xarxa de serveis, en aquest cas els ocupacionals com ara el SOC, també afavoreix la igualtat de drets.

Mòdul C. Coneixements de la societat catalana i el seu marc jurídic

Com indica el nom del mòdul, aquest es proposa facilitar el coneixement dels aspectes més generals de la societat catalana i, alhora, apropar els aspectes més rellevants del nostre municipi en particular.

Donant compliment a allò establert en el Decret,²⁰ en aquest mòdul es tracten temes com ara les característiques fonamentals de Cata-

20. Decret 150/2014.

Sessió de benvinguda

lunya i el municipi pel que fa a aspectes geogràfics, històrics, socials, culturals i migratoris. També s'aborda com és el sistema polític i administratiu de la societat i del municipi d'acollida, quins són els drets i deures ciutadans i, finalment, s'informa sobre els serveis i recursos de la ciutat així com de les formes d'accés.

Com en el cas anterior, la durada d'aquest mòdul també és de 15 hores.

A la finalització del mòdul, es passa un qüestionari d'avaluació que, de forma anònima, vol recollir l'interès i la utilitat del mòdul per a les persones que el fan. Les valoracions recollides fins al moment són, en general, molt positives i recomanarien a altres persones de fer el mòdul. Els continguts valorats com els més interessants són aquells relacionats amb estrangeria, drets i deures i accés als recursos i serveis. Entre les propostes de millora, les més freqüents són diversificar els horaris de la formació i incrementar-ne el nombre d'hores.

Igual que en la sessió de benvinguda, en aquest mòdul és molt important equilibrar el discurs entre la informació que es vol donar a conèixer per garantir els drets i deures de la nova ciutadania i l'atenció als dubtes que puguin tenir. En moltes ocasions, les persones estrangeres (especialment les que es troben en una situació administrativa irregular) viuen amb moltes pors i són sovint objecte de discriminació per part de persones i institucions. Crear un clima de confiança i acollida que trenqui amb aquestes experiències pot generar un grau de confiança vers l'administració més propera que les ajudi en els seus processos d'assentament.

Certificació

Un cop els/les participants finalitzen els tres mòduls formatius, reben l'acreditació amb el Certificat de Primera Acollida. Aquest document, emès per la Generalitat de Catalunya com a òrgan competent en l'acollida, té validesa per a alguns tràmits d'estrangeria (com ara la sol·licitud de l'arrelament social).

A l'Hospitalet, i fins abans de l'inici de la pandèmia, l'entrega dels certificats l'ha realitzat un responsable polític de l'Ajuntament a fi de, en un to més formal, donar la benvinguda oficial a la ciutat de l'Hospitalet.

REPTES DE FUTUR

Els reptes en termes d'acollida tant del Servei com de la ciutat són nombrosos. A continuació se n'apunten alguns:

- ◆ Davant l'alt nombre de persones d'origen estranger que arriben a la nostra ciutat, cal incrementar el nombre de persones que arriben als espais de formació i informació que ofereix el Servei municipal de Primera Acollida. En aquest sentit, podria ajudar que els serveis que són "porta d'entrada" als recursos públics interioritzin els beneficis que aporta la primera acollida en termes de convivència intercultural i cohesió social. En aquest sentit,

podria ser útil enfortir els vincles i incrementar el co-neixement entre serveis públics.

- ◆ En la mateixa línia i davant l'increment sostingut d'alguns col·lectius com ara els procedents de països com ara l'Índia i el Pakistan i, en concret, de dones que arriben a la nostra ciutat a través del reagrupament familiar, el Servei municipal de Primera Acollida té el repte d'apropar-se i fer-se accessible als nous perfils de les persones que emigren a la nostra ciutat.

Al respecte, caldria explorar quines informacions poden proporcionar-se mentre es fan els tràmits per al reagrupament familiar a fi de preparar, conjuntament amb qui reagrupa, l'arribada de les persones reagrupades i, en el cas de les adultes, preveure la seva connexió amb el Servei de Primera Acollida.

Arribar a alguns dels col·lectius que incrementen la seva presència a la ciutat pot trobar limitacions com ara la comprensió lingüística, els rols culturalment assignats per gènere o altres. En aquest sentit, les associacions culturals de referència poden esdevenir facilitadores i desenvolupar un rol d'intermediàries entre les persones arribades a la ciutat i el Servei de Primera Acollida.

- ◆ En relació amb el desenvolupament de les sessions formatives que s'ofereixen, un dels principals reptes per aproximar de manera efectiva les persones arribades a la ciutat és la incorporació en les formacions de les veus de membres de la comunitat així com dels representants dels serveis, recursos, entitats i/o espais de participació que es presenten.
- ◆ Un altre aspecte de millora portaria a reflexionar sobre quines són les característiques dels primers contactes de les persones arribades a la ciutat amb el conjunt de serveis i recursos públics així com de les entitats i associacions culturals de la ciutat.

L'acollida té un caràcter transversal i pot abastar tots els àmbits de l'administració. Com s'ha dit, la fase *d'a-companyament* i les primeres aproximacions són clau en el reconeixement dels drets de ciutadania dels nous veïns i veïnes, així com en la construcció del sentiment de formar part d'una ciutat acollidora amb una administració amable i propera.

A fi de complementar l'atenció personal, podria ajudar en aquest sentit proporcionar material informatiu sobre la utilitat i com accedir al Servei de Primera Acollida en l'empadronament a la ciutat. Com a porta d'entrada en la relació de la ciutadania amb l'administració, aquest és un moment enorme- ment valuós.

- ◆ Amb l'objectiu de proporcionar un marc que estableixi les fites que es volen assolir en termes d'acollida i de facilitació dels processos d'assentament, cal definir el pla municipal per a l'acollida i la convivència intercultural. Per fer-ho, caldrà avançar, amb el teixit associatiu que desenvolupa la seva tasca en aquest àmbit, en el consens sobre el significat i les implicacions de l'acollida i la convivència intercultural. En la mateixa línia, caldrà incorporar la veu dels col·lectius migrats tot recollint la seva experiència i necessitats.
- ◆ Finalment, reflexionar en clau de convivència ens porta al repte d'incorporar els principis d'aquest paradigma intercultural. Nombrosos estudis confirmen que la principal aportació d'aquest paradigma és l'èmfasi en la dimensió relacional entre les persones o grups culturalment diferenciats.

Aquest vincle permet crear una confiança i solidaritat recíproques i desenvolupar una cultura inclusiva que ha de permetre una forma de 'pertinença diversa'. Alguns autors assenyalen que aquesta interacció és clau a l'hora de trobar les convergències sobre les quals establir punts en comú permetent transitar de la coexistència a la convivència.

En aquest sentit, serà important atendre a la multiplicitat de factors que, en aquestes relacions interculturals, es posen en joc a fi de prevenir o detectar prematurament les 'zones sensibles' que poden ser l'origen de judicis de valor erronis o d'un distanciament per incomprensió o falta de reconeixement de les parts.

Al respecte, en primer lloc, la identificació i el reconeixement del propi marc de referència; en segon lloc, el descobriment del marc de referència de l'altre/a'; i, finalment, la negociació i el diàleg que propiciïn l'acostament recíproc per arribar a un compromís entre les parts.

**Emma de la Haba Vacas,
Hugo Marzá González,
Rosa Salvador Moreno**

Servei Municipal de Migracions i Ciutadania de l'Hospitalet

5.7. EXPERIÈNCIES D'ACOLLIDA LINGÜÍSTICA: LES PLANES I ELS BLOCS FLORIDA

Si la competència lingüística de la població és plena en les dues llengües oficials de la ciutat, s'assegura plenament l'accés als drets que ha de tenir tota la ciutadania.

Introducció

El Centre de Normalització Lingüística de l'Hospitalet (CNL) forma part del Consorci per a la Normalització Lingüística, ens públic integrat per la Generalitat de Catalunya i més de 130 ens locals. L'Ajuntament de l'Hospitalet n'és membre fundador. L'objectiu del CNL és facilitar i millorar el coneixement del català a la ciutat i promoure l'ús de la llengua en tots els àmbits, especialment en l'educatiu. En un entorn multilingüe com l'actual, el CNL fomenta el català com a llengua de cohesió social i de promoció personal i professional.

El Servei d'Acolliment Lingüístic a l'Hospitalet es va crear formalment l'any 2006, per atendre una demanda creixent de cursos de català derivada de l'arribada de persones nouvingudes. Les llistes d'espera per inscriure's als cursos saturaven els serveis municipals, ja que els informes per a l'arrelament social eren tramitats per l'Ajuntament. Així és com va néixer la col·laboració entre el CNL i el Servei de primera acollida de l'Hospitalet. La col·laboració ha estat molt estreta, amb contactes periòdics, establiment de protocols de derivació d'alumnes i seguiment de casos. Es tracta d'un treball en xarxa molt necessari en una ciutat sociolingüísticament complexa, amb un percentatge d'estrangers 11 punts superior a la mitjana catalana i amb gairebé un 40% de la població que no sap parlar català.¹

L'increment de població a l'Hospitalet des de l'any 2000 fins al 2019 ha estat d'un 9,6%. En una ciutat que supera el quart de milió d'habitants, això suposa un augment considerable, de 23.141 persones. I si ens fixem concretament en el nombre de persones nas-

1. El sap parlar un 62,1% dels enquestats, segons l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població*, DGPL i Idescat, 2018.

cudes a l'estranger, 72.729, veurem que aquest col·lectiu ha crescut un 812%.² És a dir, unes vuit vegades més.

Les dades de coneixements lingüístics a l'Hospitalet, segons l'Enquesta d'usos lingüístics de la població (EULP) del 2018, mostren que un 88,3% de la població de l'Hospitalet entén el català, un 62,1% el sap parlar, un 70,4% el sap llegir i un 50,6% el sap escriure. La influència del fort creixement de població nouvinguda en les dades de coneixements lingüístics ha estat, sens dubte, força alta, ja que solament un 36,3% de persones estrangeres saben parlar català. Cal tenir en compte que, segons les dades del Padró, la màxima aflluència migratòria de les persones nascudes a l'estranger correspon a les franges d'edat de 25 a 49 anys, la qual cosa vol dir que la majoria no han estat escolaritzades en català. Caldria preguntar-nos, doncs, quines oportunitats d'accés a la llengua catalana tenen aquestes persones, en una ciutat on el català és la llengua habitual de només un 11,9% dels seus habitants.³

La dinamització lingüística als barris: el cas de la Florida i les Planes

Les dades demolingüístiques que hem vist a la ciutat de l'Hospitalet mostren un ús molt baix del català entre la població i aquest patró s'accentua al Districte IV (la Florida i les Planes). Aquí el català només és la llengua habitual d'un 6,33% dels residents.⁴ Això vol dir que la població estrangera, gairebé un quart dels habitants de la zona, té molt poca exposició a la llengua catalana. En aquest context el CNL de l'Hospitalet hi juga un paper de gran importància, a través d'activitats de promoció del coneixement i de l'ús del català.

De fet, el CNL participa al Pla de Regeneració Urbana Integral Les Planes-Blocs Florida que es desenvolupa en un dels barris del Districte IV des del 2017. Segons dades del Padró municipal, reculli-

2. Dades del *Padró municipal d'habitants* (2019).

3. *Enquesta d'usos lingüístics de la població*, DGPL i Idescat, 2018.

4. Dades del *Baròmetre d'opinió municipal 2020*.

5. *Pre-diagnosi. Pla integral de Les Planes-Blocs Florida*, Ajuntament de l'Hospitalet, gener 2017.

des en un estudi de l'Ajuntament de l'Hospitalet⁵, el barri de les Planes, on hi ha els Blocs de la Florida, el 2016 presentava un 41% de població nascuda a l'estranger. Els residents a les Planes sense estudis era d'un 34,8%, més de quatre punts per sobre de la mitjana de la ciutat. Pel que fa al percentatge de població universitària, les Planes és el penúltim barri de la ciutat. L'accés a la formació és fonamental a l'hora de prevenir situacions d'exclusió econòmica i social, i a aquesta mancança cal afegir-hi la percepció negativa que té el veïnat sobre el propi barri. Tots aquests factors van impulsar la creació d'un pla integral que, sens dubte, reflecteix una situació en què donar una bona acollida a la nombrosa població immigrada és tan complex com necessari.

Precisament, amb la finalitat d'assolir la igualtat d'oportunitats laborals i socials de la població a través del coneixement de la llengua catalana, es va acordar amb la coordinació del Pla la presencialitat d'un tècnic del CNL a l'Oficina del Pla de Regeneració Urbana Integral Les Planes-Blocs Florida de manera periòdica. Això permet fer un acompanyament al veïnat per facilitar-li l'acostament a la llengua catalana, però així mateix les tasques del tècnic del CNL van molt més enllà de les consultes puntuals derivades de la seva presència a l'oficina. D'una banda, s'han establert unes vies de comunicació regular entre els dos serveis, per atendre demandes i dur a terme derivacions cap al CNL d'habitants del barri que necessiten fer cursos de català o bé un suport lingüístic. D'altra banda, el CNL participa activament de les diverses comissions i espais de trobada en l'àmbit educatiu generats pel Pla integral. També intensifica al barri les actuacions generals que es fan a la ciutat. Fruit d'aquesta tasca i del treball en xarxa amb serveis i entitats participants al Pla, es duen a terme un seguit de projectes i activitats que s'exposen a continuació.

Cursos de català

Una d'aquestes intervencions és l'organització de cursos de català de nivell bàsic per a adults. Ja abans del naixement del Pla integral, el CNL impartia aquests cursos al districte la Florida i les Planes, però a partir del Pla intensiu d'impuls del català 2019-2023 hi

ha hagut una dotació extraordinària de personal tècnic que ha permès incrementar els cursos, emmarcats dins l'Escola de Vida, un projecte sorgit d'una de les comissions del Pla. La situació socioeducativa i les dades sociolingüístiques que hem vist més amunt justificaven aquest augment de cursos. El coneixement de català és un element imprescindible per a la mobilitat laboral i social, i es pot considerar que el desconeixement d'una de les llengües oficials deixa el ciutadà en una situació de clar desavantatge respecte de la població que n'és competent.

Durant l'any acadèmic 2019-2020 s'hi van fer 18 cursos, amb 352 inscripcions. Darrerament, el nombre de cursos al barri ha disminuït a causa de la pandèmia, però el 2021-2022 s'espera recuperar les dades d'anys anteriors. En aquest sentit, per afavorir que el veïnat de les Planes que necessita cursos bàsics de català pugui tenir una plaça, la inscripció es fa al mateix barri. Els cursos són gratuïts i serveixen per acreditar el mòdul A del certificat de primera acollida, així com per als informes d'arrelament social i d'esforç d'integració. Els protocols de derivació acordats amb l'Escola de Vida ha fet que el percentatge d'inscripcions de residents a les Planes s'hagi incrementat 20 punts en els dos darrers anys (d'un 33,7% el 2019 a un 53,7% el 2021). Durant la pandèmia, malgrat que el CNL desenvolupava tots els cursos en línia, es van mantenir dos cursos presencials a la zona, una circumstància excepcional, justificada perquè calia atendre les necessitats d'un públic a qui l'escletxa digital afectava plenament. L'escletxa econòmica, com ara la falta de recursos telemàtics o la despesa de dades mòbils, també ha estat un condicionant de gran importància.

Tastets de llengua

Els tastets són cursos d'iniciació al català, de 10 hores de durada, que tenen com a objectiu que l'alumnat adquireixi una mínima comprensió oral i escrita de la llengua. La gran majoria de tastets es fan a escoles i s'adrecen a famílies que mostren una implicació amb les tasques acadèmiques dels seus fills i tenen dificultats per entendre les comunicacions escolars. Al barri de les Planes s'havien fet diversos tastets de llengua a l'Escola Joaquim Ruyra, que en-

caixaven perfectament en l'ideari de Comunitat d'Aprenentatge d'aquest centre. Actualment, des de la creació de l'Escola de Vida (precisament amb seu al centre Joaquim Ruyra), moltes famílies d'escoles ja s'inscriuen directament als cursos de nivell Bàsic. En aquest districte, però, s'ha dut a terme un tastet adreçat a joves participants al projecte Tastaoficis, de l'associació JAPI. Molts d'aquests joves són estrangers menors d'edat tutelats, per als quals tenir un primer contacte amb la llengua catalana és un gran pas endavant per a les seves opcions a la nova comunitat.

Sensibilització lingüística

Un projecte fonamental del CNL pel que fa a la promoció de l'ús del català és la sensibilització lingüística. Es tracta de sessions adreçades a treballadors d'entitats, monitors i personal de centres educatius en què els tècnics del CNL els expliquen la importància de fer servir el català amb els seus usuaris; perquè no és el CNL, un ens extern a l'activitat diària d'aquestes institucions, sinó els mateixos treballadors d'entitats, escoles i instituts els que actuen com a corretja de transmissió de l'ús del català. A les sessions de sensibilització lingüística destaca un missatge clar: adreçar-se en català a persones estrangeres, sempre que sigui possible, afavoreix el seu aprenen-

tatge lingüístic i, en conseqüència, l'èxit escolar i les seves opcions laborals. Hem de tenir present que el percentatge de comprensió de català a l'Hospitalet és molt alt, un 88,3%, tot i que molta menys gent el sap parlar (vegeu Nota 1). Per tant, l'ús del català pot ser una eina inclusiva i transversal, una eina emprada pels diversos agents educatius de la ciutat, sense que això impliqui generalment dificultats de comunicació amb les persones d'altres orígens.

Una eina transversal, però, necessita d'un treball en xarxa sòlid i coordinat. El CNL ha treballat amb l'equip d'assessors LIC (Llengua, Interculturalitat i Cohesió social) per consensuar sessions amb un contingut sociolingüístic i que es faci ressò de la realitat multicultural de l'Hospitalet. També, al Districte IV, s'ha treballat amb els referents del Pla Educatiu d'Entorn la Florida 0-20 i amb l'Oficina del Pla de Regeneració Urbana Integral Les Planes-Blocs Florida per dur a terme sessions de sensibilització lingüística amb diversos educadors i tècnics de lleure. S'ha organitzat ja un bon nombre de sessions a tot el territori i se'n preveuen moltes més, ja que les bones pràctiques en l'ús del català són part del camí que afavoreix la igualtat d'oportunitats i la cohesió social.

Projecte "El criquet uneix"

A part de les sessions de sensibilització lingüística adreçades a personal d'escoles i instituts, el CNL també col·labora amb els centres educatius de la ciutat a través de la xarxa de projectes Aprenentatge Servei/Servei Comunitari. Un d'aquests projectes, que s'està fent a cinc instituts de la ciutat, incloent-hi el del barri de les Planes, és *El criquet uneix*, un projecte que va guanyar el premi Fundació Princesa de Girona l'any 2017. L'origen d'aquesta activitat es remunta a l'any 2011, quan el CNL va organitzar uns tallers de criquet en català adreçats a famílies d'origen indi i pakistanès. El criquet és l'esport més popular en aquests països i des del CNL es va utilitzar com un mitjà per facilitar l'aprenentatge del català i alhora valorar un element esportiu i cultural propi d'aquesta població. Paral·lelament, el CNL va col·laborar amb el servei de terminologia TERMCAT per fer oficial el vocabulari del criquet en català, que no estava recollit. Posteriorment es van organitzar tallers d'aquest es-

port a escoles de primària i finalment va néixer el projecte d'Aprenentatge Servei.

El criquet uneix és un projecte compartit entre el CNL i el Servei de Mediació Comunitària, amb la participació de l'entitat Joves per la Igualtat i la Solidaritat i el suport logístic de l'àrea d'Esports i el Servei de Salut, coordinat pels referents dels Plans Educatius d'Entorn. El projecte consisteix en el fet que els alumnes que coneixen el joc el dinamitzin i l'ensenyin als altres alumnes que no el coneixen, utilitzant el català com a llengua vehicular. Hi ha dues fases diferenciades: la primera és una fase de formació, l'aprenentatge, adreçada als alumnes que oferiran el servei. D'una banda, un tècnic del CNL els ofereix sessions de vocabulari del criquet i estructures lingüístiques, i, d'altra banda, des del Servei de Mediació se'ls fa una formació en valors, anàlisi de prejudicis i prevenció de conflictes. La segona fase, el servei, és quan els alumnes posen en pràctica el que han après i ensenyen el joc als seus companys. Finalment, com a cloenda, se celebra una jornada de partits amistosos entre instituts.

Al llarg del projecte, el CNL treballa conjuntament amb el professorat d'educació física i de català dels centres educatius participants. Els objectius són diversos i complementaris: millorar les habilitats comunicatives en català dels alumnes, potenciar la seva autoestima, fer visible els seus referents culturals i esportius, oferir eines per a la gestió positiva i autònoma dels conflictes, fomentar la participació de noies en la pràctica esportiva i afavorir la convivència entre diferents col·lectius. Es tracta d'objectius que formen la base d'una bona acollida, respectuosa amb la identitat de la persona nouvinguda i que li facilita les eines per a la seva participació plena a la comunitat com a ciutadana. Es tracta també d'un projecte molt rellevant, tenint en compte l'augment de la població de l'Índia i el Pakistan a la ciutat en els darrers anys. Ambdues nacionalitats combinades ja superen el col·lectiu de persones procedents del Marroc, el grup nacional més nombrós a l'Hospitalet.⁶

6. *La població a l'Hospitalet 2020*. Ajuntament de l'Hospitalet, 2020.

Projecte Cicerone

Un altre projecte d'Aprenentatge Servei en què intervé el CNL és l'anomenat Cicerone, guanyador del Premi ApS Ciutat de l'Hospitalet el 2017. Tal com indica el seu nom, aquest projecte proporciona una formació a joves d'instituts per tal que ells mateixos facin l'acollida als alumnes que entren a 1r d'ESO. Un aspecte molt remarcable del Cicerone és que el pes de l'acollida i l'acompanyament als nous estudiants el porten uns joves la majoria dels quals, al seu torn, han passat per un procés migratori. L'arribada a una nova realitat lingüística i social és, per tant, una qüestió que coneixen molt bé. En aquest sentit, el CNL aporta una formació sensibilitzadora de l'ús de la llengua que inclou una part d'estratègies d'ús lingüístic per afavorir la comunicació en català entre l'alumne acollidor i l'acollit. En una fase posterior, els cicerone acompanyen els nous alumnes a establiments adherits al Voluntariat per la llengua, per fer-los una enquesta i, així, practicar el català fora de l'aula.

En aquest projecte hi ha un treball en xarxa molt important amb entitats i diversos serveis municipals, coordinats pel Pla Educatiu d'Entorn, i un objectiu comú: l'empoderament dels joves participants. Això també implica una responsabilitat i la recompensa, si aprofiten els aprenentatges, de ser uns ciutadans actius en la vida comuni-

tària. És molt satisfactori veure, per exemple, com una jove llatinoamericana que havia participat al projecte Cicerone de l'Institut Eduard Fontserè entra a treballar en un esplai o col·labora amb projectes municipals, expressant-se en català, amb naturalitat.

Voluntariat per la llengua i grups de conversa

Per una banda, el programa Voluntariat per la llengua, conegut com a parelles lingüístiques suposa un exemple paradigmàtic d'acompanyament i acollida lingüística. Consisteix que una persona voluntària que parla català amb fluïdesa es compromet a fer una hora de conversa a la setmana amb una persona que l'està aprenent i que, majoritàriament, és d'origen estranger. La relació voluntari/aprenent no és la de mestre/alumne, sinó la d'una persona que acompanya i que facilita l'aprenentatge i ús de la llengua oral a una altra que el vol millorar. De fet, el voluntari lingüístic no és gaire diferent d'un cicerone. A més, el programa del Voluntariat per la llengua també inclou tallers, activitats i sortides en grup. Es tracta, doncs, d'un element integrador i inclusiu molt potent.

Per altra banda, els grups de conversa són, a grans trets, com unes parelles lingüístiques ampliades. Són grups conduïts per una persona voluntària amb el suport pedagògic del CNL i també adherides al programa de voluntariat lingüístic. Al Districte IV, en concret, se'n fa un a la Biblioteca de la Florida.

Cinema al barri

Al barri de les Planes uns veïns i veïnes van crear un grup de cinema, que projecta pel·lícules i organitza debats posteriors. El CNL participa en aquest grup i dinamitza les sessions que es fan en català. En aquesta activitat hi participen persones que fa molts anys que resideixen a la ciutat, però també d'altres que hi han arribat fa poc. El cinema, com que és un mitjà molt visual, és una eina pedagògica molt adequada per enfortir la comprensió oral del català. A més, el component socialitzador d'aquesta activitat contribueix a enfortir el teixit social.

Altres bones pràctiques per fomentar la diversitat lingüística de l'Hospitalet

La Gimcana de les llengües

Donar valor a la diversitat lingüística d'una comunitat és una oportunitat de creació d'entorns amb més tolerància i respecte a la diferència. La defensa del multilingüisme permet preservar diferents realitats, coneixements i maneres de veure el món i la vida.

El 2005, amb la idea de fer visible la diversitat lingüística dels nostres alumnes, el CNL va organitzar la primera Gimcana de les llengües de la ciutat en col·laboració amb la xarxa de Biblioteques i el Centre d'estudis⁷. Es tracta d'un concurs sobre llengües, ideat per la lingüista Carme Junyent. La Gimcana és una celebració del multilingüisme a la ciutat i una actuació de cohesió social amb el català com a llengua vehicular que va comptar amb quatre edicions (2005, 2008, 2011 i 2014).

Vistes al mar

L'any 2010 el CNL va recollir les traduccions del poema *Vistes al mar*, de Joan Maragall, en 24 llengües diferents. Aquestes traduccions van ser fetes per persones de l'Hospitalet o vinculades a la ciutat i hi eren representades, entre d'altres, llengües amb tan poca visibilitat com el quítxua, el duala o el caló. Se'n va fer una lectura pública, a càrrec dels usuaris del CNL que havien traduït els poemes, i el 2011 se'n va editar el llibre *Vistes al mar: una mostra de diversitat lingüística a l'Hospitalet*.

Dia Internacional de la Llengua Materna

Cada 21 de febrer el CNL de l'Hospitalet organitza activitats per celebrar el Dia Internacional de la Llengua Materna. El 2017, per

7. Gemma Vázquez, "Del Serveid'Acolliment Lingüístic a la Gimcana de les Llengües", dins *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a l'Hospitalet de Llobregat*, IEC.

exemple, es va crear un gran mural, on els alumnes del CNL hi van posar breus textos en les seves llengües maternes i en català, fotos, dibuixos i records d'infantesa. Va ser una manera molt visual d'evidenciar els vincles emocionals que tothom té amb la seva llengua. Un altre exemple de la riquesa lingüística de la nostra ciutat el podem veure al mapa virtual de les 29 llengües inicials de l'alumnat del CNL que es va elaborar el 2019. Si es fa un clic a sobre de cada població es poden veure les paraules que van recollir els alumnes en les seves llengües.

Conclusions

L'aprenentatge del català és una eina fonamental per a les oportunitats personals i professionals de les persones estrangeres que arriben a la nostra ciutat, garanteix la mobilitat social ascendent i l'accés a la igualtat d'oportunitats, així com la vida plena a la comunitat. Si la competència lingüística de la població és plena en les dues llengües oficials de la ciutat, s'assegura plenament l'accés als drets que ha de tenir tota la ciutadania. En aquest sentit, moltes persones nouvingudes tenen la necessitat de regularitzar la seva situació administrativa i, per això, les inscripcions a cursos bàsics de català representen un 77,1% del gruix total d'inscripcions al CNL. El repte del CNL és fidelitzar l'alumnat perquè continuï progressant en el seu aprenentatge i percebi els cursos de català com una via útil cap a la seva promoció laboral i participació ciutadana.

A l'Hospitalet, però, les dades d'ús del català no són prou òptimes com per garantir que aquestes persones tinguin un accés a la llengua catalana que els faciliti el seu procés d'aprenentatge fora de l'aula. Com s'ha exposat, el CNL desenvolupa actuacions de foment de l'ús del català i sensibilització lingüística, així com bones pràctiques d'acollida lingüística en coordinació amb altres entitats de la ciutat i que té per objectiu fer créixer el nombre de parlants reeixits, és a dir, els que adopten el català en el seu dia a dia. Cal valorar positivament el multilingüisme que hi ha a la ciutat i crear un escenari en què el català sigui una llengua viva, d'ús espontani i natural, i que sigui identificada i reconeguda pels habitants com a pròpia i útil per desenvolupar-se professionalment i socialment. Aquest escenari

pretén establir que els parlants tinguin relacions amb el català positives, amb flexibilitat, així com transmetre que hi ha moltes maneres d'incorporar-se al català i de parlar-lo.

Actualment, del 61,2% de la població que sap parlar català, un 44,8 % no el fa servir mai, cosa que ens indica que no és percebut com una llengua útil a l'hora de relacionar-se amb la comunitat i que, per tant, no se situa en el mateix nivell que d'altres. Per això cal fer arribar a tothom totes les vies d'accés a l'aprenentatge possible, que no es limiten només a l'àmbit de l'ensenyament de la llengua, sinó que abasten actuacions comunitàries que es desenvolupen a través de la cultura, de l'oci i de tot tipus de relacions socials. És necessari que el català sigui la llengua d'ús habitual de l'administració local, de les escoles i instituts, dels espais, dels mitjans de comunicació i les xarxes socials d'organitzacions i representants públics, així com de les festes de la ciutat. S'ha minoritzat i perdut el consens que hi havia pel que fa a l'ús del català en alguns àmbits de l'esfera pública que són cabdals per a la normalització lingüística de l'Hospitalet. Es fa evident, doncs, que calen més recursos per prestigiar el català i recuperar espais en què sigui la llengua d'ús habitual, perquè això pot ser determinant per contribuir a millorar la cohesió social present i futura de la ciutat.

Jordi Ballart Macabich

Centre de Normalització Lingüística de l'Hospitalet

5.8. QUART RELAT. MAMADOU

Són les deu de la nit, és hora d'apagar els llums i anar a dormir. Les normes són molt clares i s'han de complir. En Mamadou, però, no té son encara i engega el mòbil per xerrar una estona amb els companys de l'institut.

Té disset anys i fa el darrer curs de l'ESO. No fa ni un trimestre que és a l'institut i ja s'ha fet amb tothom. No hi ha ningú a qui li passi desapercebut. Tant el professorat com els companys en parlen meravelles, és un noi extravertit, alegre, ple de vida i de carisma. Té una mirada noble, transparent i sempre somriu deixant veure les seves dents blanques, tan blanques com la seva ànima. Sens dubte desperta interès i curiositat, transmet optimisme i alegria. La seva tutora diu que és com un regal per a una societat com la nostra, però que alhora s'hi ha d'adaptar amb el risc que potser aviat li encomanem el virus del nostre "primer món".

Viu en un centre d'acollida per a menors no acompanyats. Va arribar sol des de Guinea Conakry, després d'una odissea de més d'un any de durada.

Quan en Mamadou m'explica la seva experiència, omet els detalls dels relats més foscos, ell mateix comenta que és massa dur, però deixa caure paraules com robatoris i violacions, tant a Líbia com al desert saharià.

El més curiós és que no veig por als seus ulls. I se'm fa difícil entendre-ho. Fins i tot parla amb cert orgull com si es considerés un heroi. I ben pensat ho és, ja que ha aconseguit, a diferència d'altres joves amb la mateixa situació, sobreviure. I no pas en un sentit figurat. Parla dels seus companys de la classe amb certa condescendència, com si el que ha viscut li atorgués certa superioritat. Però alhora la seva actitud envers ells és humil i plena de generositat.

—Profe, al meu país els petits respecten els grans. Aquí no —i mentre ho diu es posa les mans al cap.

Fa poc temps que és aquí, però ha fet un esforç per aprendre la llengua. No la parla correctament, però ho intenta.

—L'altre dia jo veure un nen al carrer amb la mare. La cridava, jo no entenia. Al meu país no es pot fer.

Assenteixo i li explico que aquí això fa uns anys tampoc passava. Que la societat ha canviat molt en poc temps.

—Profe, a mi m'agradaria fer-me una casa. Al meu país amb els diners d' aquí pots tenir una casa gran i bonica. Profe, si jo explicar allí els diners que val una casa no creur. El primer dia que vi això a la classe —m'assenyala l'ordinador— no podia creure tampoc. Fa goig parlar amb ell. Amb el seu discurs senzill, però sincer i directe, et torna d'una bufetada a la realitat. És com una hòstia amb la mà oberta, paf, un bolet que et posa de peus a terra en un no res.

—Profe, a més a més aquí la gent no se saluda. Entra a les tendes i no diu bon dia.

I torna la mateixa sensació, ara a l'altra galta, paf, paf, paf, una darrera l'altra.

Cada matí arriba ben puntual a classe, entra a l'aula d'acollida amb un bon dia i el seu característic somriure. És aviat, però ja té ganes de treballar. Avui toca taller de reparació de bicicletes amb el Tomàs, un veí jubilat que s'ha ofert voluntari per ensenyar als nois l'ofici. En Mamadou no ha conegut els seus avis i des del primer moment sent tendresa per aquell home petit, d'aspecte fràgil però de cor immens. En Tomàs en un principi es mostra distant, no ha conegut mai un jove com ell, un noi del qual l'única informació que té és la que rep dels mitjans de comunicació. Però de mica en mica, com tothom, es deixa seduir pels seus encants. Aprofiten les hores que dura el taller i entre eines, rodes, sellons i pedals no deixen de xerrar. Sobre tot en Mamadou que no para de fer preguntes, les seves ànsies de saber són insaciabls. Els altres nois noten la complicitat que hi ha entre ells però no interfereixen. I en Tomàs, que se n'adona i no vol fer diferències, intenta mostrar el mateix interès per tots, però se li veu el llautó.

En Tomàs amb cert pudor contesta infinitats de preguntes, algunes suggereix que els ho preguntin als seus professors. "Ellos deben saber mucho más que yo, chaval", li diu. Però en Mamadou es queda embadalit escoltant la seva història de vida i la seva opinió sobre qüestions que l'inquieten.

Aparentment no tenen res en comú, ni l'edat, ni la raça, ni el país d'origen, ni la llengua, però senten una profunda connexió.

—Ojalá a tu edad hubiera tenido la mitad de desparpajo que tú.

—¿Desparpajo? No sé qué vol dir aquesta paraula.

—Perdona, chaval. A veces me olvido. Quiero decir que ojalá hubiera sido tan espabilado como tú. Mi vida hubiera sido muy distinta con ese temperamento que Dios te ha dado.

—No entenc.

—Es igual. Anda, ayúdame con esto, ya no tengo la fuerza que tenía antes.

En Mamadou el mira mentre intenta recargolar una brida que se li resisteix, les mans li tremolen i ell s'afanya a ajudar-lo.

—Vostè no és català com jo.

—Yo soy de un pueblo de Granada, pero llevo aquí casi toda mi vida. A los catorce entré a trabajar en un taller mecánico y ahí me jubilé. Cada día durante cincuenta y un años, ahí es nada. Eso sí los domingos eran sagrados. Cogía a mi Charo, nos vestíamos de bonito, y la sacaba a pasear del brazo. No hacíamos grandes cosas, caminábamos rambla arriba, rambla abajo, pero eso nos bastaba.

—La seva dona?

—Sí, mi señora, la chica más guapa de toda Graná. Y tú qué, ya debes tener novia, ¿no?

En Mamadou riu.

—Moltes nòvies jo.

I riu amb un riure enèrgic que de seguida li encomana al seu mestre de taller.

L'endemà a classe d'història, la matèria preferida d'en Mamadou, toca el tema de la postguerra espanyola. La professora els passa un documental. En Mamadou obre els ulls com taronges quan veu una filera interminable de persones que semblen formigues, tots vestits de negre, amb farcells i paquets sobre l'esquena. I sense voler li ve al cap en Tomàs, fins i tot li sembla veure'l entre els nens que van caminant entre la multitud. I de sobte entén el perquè de la seva connexió. I s'alegra que al cap i a la fi no siguin tan diferents

5.9. HISTÒRIA DE DUES GOTES D'AIGUA.

*....en la convivència, en la capacitat de connectar amb l'altre
és on trobem la riquesa i la pluralitat, les idees i els estímuls
per avançar, conscients que el que ens envolta és bell
ahora que finit i cal tenir-ne cura.*

AEMA ens definim com una empresa social en què el nostre sentit o propòsit és el d'acompanyar itineraris vitals de les persones, en especial d'aquelles que es troben en moments o situacions de fragilitat, tot apostant per l'educació com a eina de transformació social.

Em dic Mercè i treballo a la meva entitat, AEMA sccl., des de fa 18 anys, acompanyant persones i equips i posant en marxa serveis i projectes socials adreçats a persones, sobretot infants i adolescents, que presenten situacions de fragilitat(s) heretades i viscudes.

Fa 1 any i 8 mesos vam obrir un nou servei a la ciutat de l'Hospitalet, dos pisos per a adolescents tutelats, en edats compreses entre els 16 i els 18 anys. En aquell moment, l'any 2019, es necessitaven pisos per acollir, sobretot, joves nouvinguts, migrants sols que bàsicament provenien del Marroc i de l'Àfrica subsahariana.

La nostra societat ha anat adquirint posicions molt polaritzades al voltant de l'acollida de persones estrangeres, moltes vegades alimentades per interessos de sectors econòmics, polítics i socials que ens ofereixen discursos desdibuixats, despersonalitzats i, en moltes ocasions, disfressats amb mitges veritats o falsedats que dificulten un debat honest i clar.

Sembla que se'ns hagi oblidat com es construeix la història dels pobles i sembla que també se'ns hagi oblidat la història del nostre poble. La necessitat de supervivència està situada a la base de la piràmide de Maslow; potser en temps de covid, on tot plegat esdevé precari, podrem tornar a connectar amb aquestes necessitats més bàsiques.

He pogut conèixer dos joves amb històries vitals molt diferents a les de la gran majoria d'adolescents catalans, històries de superació i supervivència, bàsicament històries de resiliència.

En Mamadou té 19 anys i és del Senegal, concretament d'una ciutat marinera anomenada Mbour. Allà viu la seva família, pare, mare i germans, una família humil que té com a principal font d'ingressos la pesca, a la qual es dedica el pare i en Mamadou l'ajudava abans de marxar. Amb l'ajuda d'un amic del seu pare, en Mamadou va decidir marxar de la seva terra i buscar un futur per a ell i la seva família. Un futur diferent, un futur on els somnis tenen un lloc. En Mamadou vol ser futbolista.

Des del Senegal va viatjar en avió al Marroc, deixant enrere les arrels, els vincles, la seva terra, i va començar una aventura que l'havia de portar a Espanya. Al Marroc ell i altres nois i noies van estar esperant el moment oportú, el moment en què algú els donés l'opció de pujar a una motora per arribar a la costa de Tarifa. En Mamadou ho recorda com un viatge de mig dia, aproximadament; van sortir a les quatre de la matinada i van arribar a les 3 de la tarda. Recorda el fred. I potser més coses que no em vol explicar.

Salvament marítim els va portar a terra i en un autobús blindat, com si fossin presidaris (segons el record d'en Mamadou) van acompanyar-los fins a una carpa de la Creu Roja, on es van estar dues setmanes sobrevivint amb galetes i sucs, sense lavabo i dormint a terra.

"Lo que te toca, te toca, hasta que te sale bien" —em diu en Mamadou. Calma i cap fred.

La següent parada, Jerez. Allà almenys tenien lliteres per dormir i hi va estar més d'un mes.

En tot aquest temps ni una trucada a la família, cap contacte, li preocupava que la seva família no sabés res d'ell, podien pensar que estava mort. Va contactar amb el seu tiet que era a Barcelona i, quan va poder marxar de Jerez, se n'hi va anar en autobús.

Va estar amb el seu tiet treballant en la venda ambulant o top manta, "eso no es vida" —diu en Mamadou. Va entrar en el sistema de protecció, en un centre d'acollida "para negros", on es va estar un mes, fins que li van poder fer la prova que confirma si ets menor d'edat. Efectivament, era menor d'edat i cap a Castelldefels, un altre centre d'acollida. Ell diu que es portava bé i així va poder accedir al recurs dels pisos on es troba ara. Fa voluntariat, juga en un equip de futbol i està fent un PFI de Jardineria. "Voy a esperar lo que me va a tocar".

En Sufi té 19 anys, reservat i silenciós, obre la porta de la seva habitació per explicar-me la seva història. Intueixo el dolor en els seus ulls, però també la seva determinació. En Sufi és de Larache, una població costanera del nord del Marroc. Allà hi té la seva família, pare, mare i germans.

El seu pare també és pescador. Quan ell vivia allà, durant els estius treballava com a lampista.

Va viatjar amb 12 persones en pastera una nit de 26 de novembre. També recorda el fred. Va arribar a la costa espanyola i d'allà va marxar a Màlaga. Va vagar per diferents llocs gràcies als contactes que establien i la xarxa existent amb altres compatriotes, de Màlaga a Madrid i de Madrid a Barcelona. Va viure primer a Terrassa, durant 7 mesos, però també va estar a Granollers i Mataró. Diu que es va trobar molt bona gent al llarg del camí.

Finalment va entrar en un centre d'acollida on va viure un any aproximadament. Diu que el tractaven malament, diu que dones el que reps. Ell va venir a Espanya per ajudar la seva família, buscant futur. Ara està estudiant a l'escola d'adults per treure's l'ESO, fa voluntariat, fa esport al gimnàs, vol ser educador social.

Cada persona té una història, les d'en Mamadou i en Sufi són dues gotes en un oceà que conformen les vides de milers de persones que, malauradament, marxen o fugen de casa seva perquè no hi tenen futur. La condemna segons el lloc de naixement no és justa però és ben certa.

M'estremeix el fet de pensar en quantes persones ho perden tot, ho deixen tot enrere i comencen una vida des de zero en un país i cultura diferents. Algunes no hi arriben, perden la vida pel camí o queden ferides de mort.

La solidaritat entre els pobles hauria de ser un principi fonamental de la nostra convivència, els valors i la humanitat de donar la mà a qui ho necessita, en lloc de mirar cap a una altra banda o, encara pitjor, fer discursos d'odi carregats de prejudicis i mentides tot semblant la llavor de la misèria humana.

Des de la nostra entitat intentem actuar i treballar tenint com a base els valors del respecte, l'honestetat i la convivència, valors que intentem aplicar en els diferents serveis on acompanyem les vides d'infants, adolescents, joves i famílies que, per diverses raons, es troben en una situació de major fragilitat o vulnerabilitat.

De vegades, aquesta societat oblida un valor fonamental d'humilitat, perquè tothom passarà en algun moment de la vida per alguna situació de fragilitat o vulnerabilitat i és allà on necessitem el suport i l'acompanyament de les persones que ens estimen o del sistema perquè ens recolzi i ens permeti seguir endavant malgrat les dificultats, el principi fonamental de la vida.

Des del meu punt de vista, el model individualista on només importen les pròpies necessitats és un model que ens aboca al fracàs com a societat i, sobretot, que ens fa perdre molt, perquè en la convivència, en la capacitat de connectar amb l'altre és on trobem la riquesa i la pluralitat, les idees i els estímuls per avançar conscients que el que ens envolta és bell alhora que finit i cal tenir-ne cura.

Les bones pràctiques vinculades a l'acollida de persones estrangeres són, al nostre entendre, el sentit comú i els valors fonamentals que ens defineixen com a humans, simplement. En primer lloc, la configuració de l'espai on s'allotjaran, en el qual residiran persones; tot i que sigui d'una forma temporal, és important que sigui un espai cuidat i que transmeti el caliu de la llar. En aquest sentit, sempre hem evitat el fet de tancar les portes amb clau i busquem espais do-

mèstics oberts en què la convivència s'aproximi al màxim al d'una llar familiar habitual, partint de la base de la confiança.

Un cop arriba un adolescent, se l'acull presentant l'espai i l'equip humà, així com les regles bàsiques que regeixen la convivència, i es presenta a la resta de companys amb qui conviurà. En aquest moment es posa molt èmfasi en l'acompanyament que oferim, com el plantejem i per a què li pot servir. D'aquesta manera l'adolescent que arriba per primer cop pot situar-se i sentir-se acompanyat en el seu procés. També des del primer moment es treballa perquè siguin alguns companys els que també puguin fer un acompanyament i facilitar el trànsit en aquest nou espai, les figures referents d'igual a igual tenen un gran pes i força en la vida dels adolescents. D'altra banda, també en aquest primer moment el jove coneix qui serà l'educador/a tutor/a, una figura de referència propera que l'acompanyarà i el guiarà al llarg de tot el procés d'estada a la llar.

Atès que acompanyem adolescents que estan transitant cap a l'etapa adulta, fem una aposta clara per prioritzar la formació i les accions o habilitats vinculades a l'emancipació, la capacitat de viure dignament i de forma autònoma, cuidant-se de si mateixos i amb un mapa de futur, un itinerari vital que ja han començat a construir i a dibuixar conjuntament amb el nostre suport i orientació.

Ens agrada molt explicar als joves el perquè del nom del servei, i que es troba vinculat a un conte segons el qual es troben un avi i un net d'un poblat indi conversant i l'avi li explica al seu net que tots tenim a dintre dos llops que lliuren una dura batalla. Un d'ells és un llop malvat, violent, ple d'ira, enveja, ressentiment... L'altre és tot bonat, amor, alegria, pau i compassió.

Després d'escoltar, el net es queda pensant uns minuts i li acaba demanant al seu avi quin dels dos llops guanyarà la batalla. El seu avi li respon: "Aquell a qui tu decideixis alimentar".

Amb aquest conte agafem el nom del servei, "Els dos llops", com a símbol del que volem transmetre, i és que tots tenim a dins forces en lluita, clars i obscurs, qüestions que hem d'anar resolent al llarg de la vida i a mesura que anem creixent com a persones; en últim

terme, la decisió o l'elecció del que volem alimentar, quina part volem alimentar, és una decisió personal i que ens marca un camí. Així doncs, aquest conte ens serveix per traslladar als adolescents un aspecte que considerem fonamental i té a veure amb la responsabilitat de cadascú, la presa de decisions i les eleccions que fem. En aquest sentit, i a partir d'un taller que vam fer amb els adolescents, van decidir i posar paraules al llop que volien alimentar i ara ho tenim penjat en una paret de la llar recordant-nos que tots lliurem aquesta batalla interior i també que tots i totes tenim el poder de l'elecció, la decisió.

D'aquesta manera enfoquem el nostre acompanyament, assumint cadascú les seves responsabilitats i, per tant, nosaltres, com a professionals, tenim la funció de facilitar, de posar al seu abast les eines necessàries per al trànsit cap a la vida adulta, perquè realment els adolescents tinguin on escollir. Els i les professionals tenim la gran responsabilitat d'esdevenir figures d'afecte i respecte, model d'una

convivència saludable que facilita experiències, processos, tràmits, gestions i recursos; en definitiva, hem de ser aquelles persones que els permeten connectar amb el món des d'una posició confiable i segura, just el que majoritàriament no han viscut des dels processos i experiències de migració.

Des d'aquesta base intentem acompanyar els adolescents en la gestió dels tràmits que els permeten disposar de la documentació, porta d'entrada al sistema. En paral·lel es prioritza el coneixement i ús de la llengua com a mitjà de comunicació i relació fonamental, la recerca dels talents i motivacions per tal d'encaixar la formació més adient segons les inquietuds, interessos i capacitats personals.

I una altra peça clau en tot el procés d'acollida és el fet d'integrar-se en la comunitat sense perdre les arrels pròpies i respectant la cultura i l'espiritualitat de cadascú. Aquest procés pot resultar més difícil quan topa amb el rebuig i l'estigma social, amb els estereotips i l'odi. Malauradament molts adolescents viuen en la seva pròpia pell l'odi i el rebuig, una càrrega difícil de suportar de la qual els i les professionals hem de tenir cura de protegir-los, però no sempre és possible i, per tant, també és important parlar i comunicar, explicar el que es poden trobar en la societat i com poden afrontar-ho.

Així doncs, acompanyem els adolescents perquè puguin participar en la comunitat des del vessant lúdic, cultural i/o esportiu, alhora que segueixen el seu camí formatiu i van construint el seu projecte vital personal. Tanmateix facilitem la coneixença de la cultura i tradicions del nostre país i ens interessem i afavorim espais on puguin compartir i expressar-se també des de la seva cultura i espiritualitat. De fet, busquem espais compartits en els quals poder gaudir de la riquesa i la pluralitat gastronòmica, de costums i tradicions, fet que facilita als adolescents sentir-se connectats amb les seves arrels i no perdre aquesta part fonamental de la identitat, que si no es cuida esdevé un dol difícil de pair.

En aquesta connexió és fonamental la comunicació amb la família d'origen, afavorir espais on els adolescents puguin interactuar entre ells, però també amb l'equip professional com a referent adult, per tal d'establir ponts de diàleg i contacte on l'adolescent és el centre

de les nostres mirades, reflexions i actuacions. Que la família senti que forma part d'aquest acompanyament i que també té un paper en la presa de decisions i en el camí que van transitant els seus fills ha estat i és una experiència fonamental que permet viure el procés de forma més positiva per totes les parts.

La nostra manera d'entendre l'acollida té a veure amb la forma d'entendre l'educació i l'acompanyament de les persones, siguin qui siguin i vinguin d'on vinguin...

Tal i com hem comentat al principi del capítol, la història d'en Mamadou i d'en Sufi són dues petites gotes d'aigua en un oceà de vides i històries humanes de supervivència i superació. Diu molt de la nostra qualitat com a societat, com a individus, la capacitat que tenim d'acollir, de viure i convida sobre la base d'uns valors fonamentals de respecte a la vida, com el bé més preuat que tenim.

Mercè Carreras Pons
Directora Tècnica d'AEMA SCCL